

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

VESNA OSOJNIK

SPOLNA ZLORABA OTROK

Diplomsko delo

Maribor, 2011

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

**DIPLOMSKO DELO
SPOLNA ZLOUPABA OTROK**

**Študentka: Vesna Osojnik
Številka indeksa: 71149526
Študijski program: UNI-PRAVO
Študijska smer: Javno pravo
Mentor: doc. dr. Suzana Kraljič**

Maribor, april 2011

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	1
ABSTRACT	2
1. UVOD	3
2. SPOLNA ZLORABA.....	5
2.1. Definicija spolne zlorabe.....	5
2.2. Zgodovinski pregled spolne zlorabe	7
2.3. Vrste in oblike spolnih zlorab	9
2.3.1. Pedofilija	10
2.3.2. Incest	12
2.3.3. Zloraba otrok preko interneta	14
2.3.4. Zloraba otrok v pornografske namene in v prostitucijo	16
2.4. Storilci spolnih zlorab	17
2.4.1. Storilci in njihove psihosocialne značilnosti.....	17
2.4.2. Razlogi za spolno zlorabo.....	19
2.4.3. Obravnava storilcev	20
2.5. Žrtve spolnega nasilja	21
2.6. Znaki, ki kažejo na spolno zlorabo otroka	22
2.7. Posledice spolnih zlorab	25
3. ZAKONODAJA IN POSTOPKI ODKRIVANJA SPOLNE ZLORABE OTROK.....	28
3.1. Ustava Republike Slovenije	28
3.2. Kazenski zakonik Republike Slovenije	28
3.3. Deklaracija o otrokovih pravicah.....	32
3.4. Konvencija o otrokovih pravicah	32
3.5. Zakon o preprečevanju nasilja v družini.....	33
3.6. Zakon o kazenskem postopku	34
4. INSTITUCIJE, KI OBRAVNAVAJO OTROKE IN MLADOSTNIKE, ŽRTVE SPOLNEGA NASILJA.....	35
4.1. Policija	35
4.2. Zdravstvo	37
4.3. Centri za socialno delo.....	39
4.4. Sodstvo	42
4.5. Tožilstvo	45
4.6. Vzgoja in izobraževanje	47

5. STATISTIKA SPOLNIH ZLORAB OTROK V ZADNJIH ŠTIRIH LETIH.....	50
6. KAKO PREPREČITI SPOLNO ZLORABO OTROK	53
7. SKLEP	55
8. LITERATURA.....	57
9. INTERNETNI VIRI	59
10. PRAVNI VIRI	61
11. SODNA PRAKSA.....	63
12. PRILOGA – Intervju s prim. Darja Boben Bardutzky, dr. med., spec. Psihatrije .	64

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število kazensko ovadenih, obtoženih in obsojenih.....	50
Tabela 2: Število moških in žensk, ki so bili obtoženi.....	51
Tabela 3: Število moških in žensk, ki so bili obsojeni.....	52

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število kazensko ovadenih, obtoženih in obsojenih.....	51
Graf 2: Število moških in žensk, ki so bili obtoženi.....	51
Graf 3: Število moških in žensk, ki so bili obsojeni.....	52

POVZETEK

Naslov moje diplomske naloge je "Spolna zloraba otrok". Ko otrok spregovori in se dejanja odkrijejo, se v nas prebudijo nelagodni in boleči občutki. Kako je mogoče, da se v današnji družbi in v tem času pojavljajo takšni ljudje, ki nedolžnim otrokom pustijo dolgotrajne posledice v družinskem in odraslem življenju?

V uvodnem delu smo predstavili pojem spolne zlorabe, navedli vrste in oblike spolnih zlorab ter kako jih prepoznati. V nadaljevanju smo predstavili najpogostejše storilce, ki so tako moški kot ženske, najpogostejše žrtve ter opisali znake, kateri kažejo na spolno zlorabo ter njihove posledice, ki se pojavljajo na vedenjskem, čustvenem, telesnem področju in puščajo dolgotrajne in včasih nepopravljive posledice.

V osrednjem delu diplomske naloge smo posvetili posebno pozornost zakonodaji in postopkom odkrivanja spolne zlorabe. Navedli smo tudi nekaj odmevnih primerov iz tega področja, ki so se zgodili pri nas in v tujini. Preverili smo statistiko spolnih zlorab otrok v Sloveniji v zadnjih štirih letih, koliko je bilo ovadenih, obtoženih in obsojenih polnoletnih oseb zoper spolni napad na osebo mlajšo od 15 let. Podrobneje smo predstavili tudi institucije, ki pomagajo pri odkrivanju žrtev ter predstavili njihov pomen in delo.

V zadnjem delu pa smo navedli načine preprečitve spolnih zlorab, kako lahko pomagamo kot posamezniki in kot celota. Veliko lahko pripomorejo k temu tudi država z ustreznimi zakonodajo in ostale nevladne organizacije, ki iščejo nove načine kako zaščititi otroke in mladostnike.

Ključne besede: otroci, spolna zloraba, spolno nasilje, zakonodaja, družina, institucije, storilci, žrtve, posledice spolnih zlorab.

ABSTRACT

The title of my thesis is “Child sexual abuse”. When an abused child speaks out and the actions are unveiled, we experience uncomfortable and painful feelings. How is it possible that nowadays and in today's society there are still people who cause innocent children to suffer long-term consequences in their family and adult life?

In the introduction the concept of sexual abused was introduced, the types and forms of sexual abuse were listed as well as the ways to identify them. Then the most common offenders were presented, who include men as well as women, the most common victims and a description of the signs that indicate sexual abuse followed, and the consequences of these signs, which manifest themselves on the behavioural, emotional, physical level and have long-term and sometimes irreparable consequences.

In the central part of the thesis the focus is on the legislation and the techniques for detecting sexual abuse. Some infamous cases from this area that took place in Slovenia and abroad were presented. Moreover, a look was taken at the statistics of sexually abused children in Slovenia in the last four year and at the number of legal aged people who were denounced, accused and convicted of sexual assault on a person younger than 15. The institutions that help detecting victims of sexual abuse were presented in greater detail as well as their meaning and work.

In the last part of the thesis ways of preventing sexual abuse were presented, namely how we can help as individuals and as society as a whole. The government with appropriate legislation can contribute greatly to that as well as non-governmental organisations which are looking for ways to protect children and adolescents.

Key words: children, sexual abuse, sexual violence, legislation, family, institutions, offenders, victims, consequences of sexual abuse.

1. UVOD

»Otrok ni odrasel človek v miniaturni. Otroci gledajo, mislijo in čutijo na svoj način.

Narava hoče, da so otroci prej, preden postanejo odrasli.

Otrok se upira, če ne upoštevamo njegovih naravnih lastnosti

in ker mu jemljemo veselje otroštva.«

(Jean Jacques Rousseau)

Spolna zloraba je postala šele v zadnjem desetletju aktualen problem, čeprav se je nedvomno dogajala skozi vso zgodovino. To ni naravno dogajanje, temveč družbeno pogojen koncept, ki ga oblikujejo ljudje, zgodovina in kultura. Z izrazom spolna zloraba otrok označujemo udeležbo nepreskrbljenih otrok in mladolletnikov v spolnih aktivnostih z odraslo osebo ali osebo, ki je starejša ali močnejša od njih, pri katerih je otrok ali mladolletnik zlorabljen kot spolni objekt za zadovoljevanje spolnih potreb ali želja osebe, ki je starejša od njega in pri katerih nima možnosti, da bi izbiral ali bo privolil v spolno aktivnost ali ne zaradi neenakih moči v odnosu med njim in drugo osebo (Zloraba otrok - nasilje v družini, Zaščita otrok 2002, 9).

Spolna zloraba se lahko zgodi kot enkratni dogodek, ki ga označimo kot posilstvo ali spolni napad, lahko pa se ponavlja dalj časa - tu pa razlikujemo glede na to, ali je storilec član otrokove ožje družine ali ne. Otroci vedno kažejo, opozarjajo na svojo stisko, zato moramo biti zelo pozorni na spremenjena, drugačna vedenja. Posledice oziroma znaki spolne zlorabe, ki se pojavijo pri otrocih, so lahko telesne ali vedenjske narave. Najpogostejše so rdeči madeži, rane, vnetje, krvavitve v ustih in na ustnicah, vulvi ali penisu ter anusu, spolne bolezni, bolečine v trebuhu, bolečine pri uriniranju ali opravljanju potrebe, praskanje, srbenje spolnih organov, zaprtje, vnetje grla, bruhanje ter prezrelo seksualno vedenje glede na otrokovo starost (Frei 1996, 35).

Otrok v situaciji zlorabe najbolj potrebuje varnost, zavetje, občutek sprejetosti in spoštovanje njegovih potreb. Pomoč spolno zlorabljenim otrokom nudijo strokovne službe, kot so centri za socialno delo, zdravstvene ustanove, šole, vrtci, policija, sodišče, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, ter nevladne organizacije, kot so otroški telefoni, skupine za pomoč spolno zlorabljenim otrokom, Združenje proti spolnemu zlorabljanju,...

V diplomski nalogi bomo združili spoznanja različnih avtorjev v smiselno celoto. Namen diplomske naloge je predstaviti pojem spolne zlorabe, katera so dejanja, ki spadajo v definicijo spolne zlorabe, kdo so žrtve in kdo so storilci spolnih zlorab, kakšni so znaki, ki kažejo na spolno zlorabo otroka in kakšne so posledice spolnih zlorab. V nadaljevanju želimo predstaviti nekaj zakonov, ki se ukvarjajo s spolno zlorabo, predstaviti delo institucij, ki obravnavajo otroke in mladostnike, žrtve spolnega nasilja, in na koncu diplomske naloge želimo predstaviti nekaj možnosti, kako preprečiti spolno zlorabo otrok. V diplomski nalogi bomo tudi skozi sodno prakso predstavili primere spolnih zlorab otrok.

Diplomsko delo zajema več ciljev in sicer predstaviti pojem spolne zlorabe otrok, opredeliti vrste in oblike spolnih zlorab otrok, spoznati delo institucij, ki obravnavajo žrtve spolnih zlorab, bolje spoznati zakonodajo, ki govori o spolni zlorabi in podati svoje mnenje in možnosti, s katerimi bi lahko zmanjšali število spolnih zlorab. Naš cilj pa je tudi predstaviti načine odkrivanja in preiskovanja spolnih zlorab otrok.

V diplomski nalogi bomo izhajali iz naslednjih predpostavk:

1. Spolne zlorabe otrok se dogajajo predvsem v ožjem družinskem okolju; otrok storilca pozna in mu zaupa;
2. Spolna zloraba otroka ni zgolj enkratno dejanje, ampak se ponavlja;
3. Storilci spolnih zlorab svoje dejanje skrbno načrtujejo oziroma se vnaprej pripravijo.

Pri proučevanju spolne zlorabe se poslužujemo mikroekonomske analize, poleg omenjenega pa pristopamo na deskriptiven način. V okviru deskriptivnega pristopa se poslužujemo predvsem metode deskripcije na podlagi katere je mogoče opisati določene procese, dejstva in vezi ter metode kompilacije, na podlagi katere povzamemo stališča številnih avtorjev s področja spolne zlorabe otrok.

Pri raziskovanju se bomo opirali na strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev ter spletne strani na internetu.

2. SPOLNA ZLORABA

2.1. Definicija spolne zlorabe

Definicije spolne zlorabe se med seboj razlikujejo glede na družbeno okolje, zgodovinsko obdobje, kulturo in strokovni profil oseb, ki jih postavljajo. Kjer je kultura ozaveščanja dovolj velika, so lahko definicije zelo kratke in jedrnato opišejo zlorabo: "O spolni zlorabi otroka govorimo takrat, ko odrasli uporabi dečka ali deklico za zadovoljevanje svojih spolnih potreb" (Aničić 2002, 150).

Nekoliko daljša, zelo opisna definicija pa pravi, da je spolna zloraba "udeležba nepreskrbljenih otrok v spolnih aktivnostih z odraslo osebo ali osebo, ki je starejša ali večja od njih, pri katerih je otrok zlorabljen kot spolni objekt za zadovoljevanje spolnih potreb ali želja osebe, ki je starejša od njega in pri katerih sam nima možnosti, da bi izbral ali bo privolil v spolno aktivnost ali ne zaradi neenakih moči v odnosu med njim in drugo osebo" (Zloraba otrok - nasilje v družini, Zaščita otrok 2002, 9).

Praviloma pomeni vedenje, ki se ponavlja - redko se namreč pojavi kot enkratno dejanje. Odrasel človek ali mladostnik je v odnosu do otroka vedno v položaju močnejše osebe, otrok ji zaupa in je odvisen od nje. Zaradi nezmožnosti svobodnega odločanja zloraba otrokovemu nadaljnjemu razvoju v avtonomno osebnost zelo škoduje. Seksualnost je namreč za ljudi najbolj osebna zadeva, zato spolne zlorabe pomenijo vdor v otrokovo življenje, njegovo spolnost, njegovo intimnost. So travma za celotno življenje, saj žrtev težka najde občutke varnosti, samozavesti in zaupanja.

Pomembna razlika med posilstvom otroka in odrasle osebe je ta, da storilec pogosto brez sile ali grožnje doseže spolne aktivnosti otroka, pri čemer najpogosteje izkoristi svoj nadrejeni položaj in čustveno odvisnost oziroma slepo zaupanje otroka do njega. Vodilni motiv ni želja po spolnosti, temveč želja po dokazovanju moči in nadzorovanju ter poniževanju drugega. Žrtev torej ne rabi biti spolno privlačna, temveč mora biti zgolj na doseg za nadzorovanje.

Spolna zloraba označuje kompleksno dejanje, ki lahko obsega: otipavanje otrokovih spolnih organov (z namenom, da se storilec prepriča, če je otrok čist, če ima infekcijo, zajedalce...); poučevanje otroka o spolni vzgoji; siljenje otroka, da se dotika spolnih organov odraslega oziroma lastnih spolnih organov (pri čemer odrasli pogosto onanira); siljenje, da otrok opazuje golega odraslega; samozadovoljevanje pred otrokom; siljenje otroka, da gleda pornografske filme ali slike; siljenje, da je navzoč pri spolnem odnosu odraslih; tepežkanje otroka po goli ritki (odrasla oseba se s tem spolno vzburi); siljenje otroka k igram, ki prikrito služijo vzburjenju odraslega ("Zmeraj si imel/a tako rad/a lešnikovo kremo. Tule med nogami sem si jo na debelo namazal, lahko jo polizeš!"); siljenje otroka k spolnemu odnosu (oralno, vaginalno, analno) - posilstvo; otroško prostitucijo, snemanje erotičnih ali pornografskih filmov; grožnjo odraslega (tudi s telesnim nasiljem) ter pridobivanje otroka z darili ali igranje na karto sočutja, če otrok ne želi sodelovati (Frei 1996, 12-13).

Dinamika spolnih zlorab se deli na štiri faze. Prvič se zloraba zgodi nenadoma, v času, ko je storilec sam z žrtvijo. Običajno storilec žrtev boža po telesu in se je dotika - do posilstva načeloma ne pride. Otrok poskuša razumeti vedenje storilca in verjame obljubam, da se to ne bo več ponovilo. Ob tem občuti krivdo, nemoč in obup. Ker o zlorabi molči, storilec na moči in nadzoru pridobiva, zato dejanje ponovi (2. faza). Otrok mora že bolj sodelovati ter ga zadovoljevati na različne načine. Kljub temu še vedno molči, zato zlorabe okolica ne opazi. V nadaljevanju se zloraba dogaja vse pogostejše, žrtev je tudi posiljena (3. faza). Želi se braniti, a storilca ni sposobna izdati. Če družinski člani ukrepajo (najpogostejše se iz okolja umakne žrtev), se zloraba preneha, če pa nasilje tolerirajo, se zloraba nadaljuje. Ker otrok trpi neznosne bolečine (psihične in fizične), se odloči izdati storilca in spregovori o zlorabi (4. faza). Pomoč poišče zunaj družine: pogosto odide od doma ter storilca prijavi (Dečman Dobrnjič 2004, 37-38).

O spolni zlorabi molčijo poleg storilca in žrtve torej tudi ljudje, ki nimajo osebnih izkušenj z zlorabljanjem: verjamejo, da nasilja ni veliko in da posledice niso hude; se laže poistovetijo s storilcem kot z žrtvijo ali pa se bojijo za lastno varnost (Bass 1998, 9). Zloraba spada v sfero zasebnosti, zato naj bi tam tudi ostala. Kljub temu pa vemo, da družbeno in delovno okolje vplivata na nasilno vedenje, zato nasilje ne more biti stvar zasebnosti.

Javnost je tolerantna do nasilja, čeprav hkrati obsoja ljudi, ki za zlorabljanje vedo, a ne ukrepajo. Za zlorabo naj bi namreč vedelo vsaj šestnajst ljudi, ki pa jo želijo opravičiti na različne načine. "Država po zakonu sicer preganja storilce, vendar politika, ki ima moč in oblast, iz različnih razlogov simpatizira s širšo javnostjo, ki ima preveč strpen odnos do nasilja, do določenih meja sprejema njene norme obnašanja in jih vpenja v vsebino zakonskih določil" (Dečman Dobrnjič 2004, 28-29).

2.2. Zgodovinski pregled spolne zlorabe

Zgodovinski opis posameznih pojavov ali obdobij ima navadno svoj začetek in svoj konec. Če pa želimo zapisati zgodovino spolne zlorabe, moramo najprej poiskati njen začetek.

Znanstveniki so prepričani, da pedofilija obstaja že stoletja. Nimajo pa zanesljivih dokazov o obsegu in načinu ljubezni do otrok. Gotovo je to, da obstaja pedofilija v različnih oblikah že dolgo časa. Grki so v velikem slogu prakticirali ljubezen do dečkov ali tako imenovano pederastijo.

V antični Grčiji so spolne odnose med učitelji in otroki, starejšimi od 12 let, jemali kot del procesa vzgoje in izobraževanja. Sramotno je bilo torej le spolno občevati z mlajšimi od 12 let. Pozneje pa je v razvitejših deželah prevladala miselnost, da je spolnost dovoljena le za razmnoževanje. Glede na dejstvo, da otroci pred puberteto niso reproduktivno sposobni, se je spolnost z otroki začela označevati kot perverzna in nemoralna.

Otroško telo je bilo v zgodovini dostopno odraslim, ki so po njem posegli brez moralnih zadržkov. Primeri omenjajo predvsem (vendar ne izključno) mlade fantke - morda so telesa deklic vendarle »hranili za menjavo« zgoj pri poroki. Postopno je zahteva po zaščiti otroške nedolžnosti uvedla nove imperative. Tako se je moralo končati tisto, kar Aries pojmuje kot »neškodljivo igrice«, ko s simpatijo poroča o nezavrtosti odraslih in domnevi, da je majhen otrok povsem asekualno bitje, ki nič ne razume in mu torej ne more škodovati (Pavlovič 1997, 28).

V Angliji je bil proti koncu 13. stoletja izdan zakon za zaščito deklet. Kaznivo je bilo posilstvo deklet, mlajših od dvanajst let, tudi če se dejanju niso vidno upirala. Stoletje kasneje je bil tudi izdan podoben zakon za zaščito fantov. Zakona pa sta bila bolj teoretične kot praktične narave. Otroci so veljali za majhne odrasle osebe, zato se ni zdelo potrebno podeliti jim posebno oskrbo in varstvo. Šele s priznavanjem otroštva in mladosti kot posebnih življenjskih obdobj je sledilo priznanje, da jim pripada posebna zaščita (Wais in Galle 2001, 11).

Freud je nekoč zapisal, da nenavadno vedenje nekaterih njegovih pacientk pogosto kaže na spolne prestopke s strani očeta ali druge bližnje osebe. Mnogo njegovih pacientk se je polagoma spominjalo ustreznih dogodkov v svojem otroštvu. Stanovski kolegi in prijatelji so ga poskušali odvrniti od njegovih spoznanj in hkrati je postala vprašljiva njegova poklicna pristojnost. Ta strah se je odražal v njegovem zavestnem ponarejanju poročil o delu s pacienti (Wais in Galle 2001, 12).

Najpomembnejši korak je prineslo delo Miller Alice, ki je poudarjala, da do psihičnih zlorab pride takrat, ko odrasli (starši ali skrbniki) iz najrazličnejših vzrokov (osebnih, medosebnih, družbenih) niso sposobni skrbeti in odgovarjati na emocionalne potrebe otroka. Ta emocionalna nesposobnost odraslega ima najštevilnejše vzroke in lahko privede do fizičnih in spolnih zlorab (Zaviršek 1996, 45).

Najpomembnejše pravice otroka vsebuje Konvencija o otrokovih pravicah in kaže na to, da je otroštvo legitimno in normalno stanje človeka.

Ljudje se pravic zavejo šele, ko pride do trpljenja, frustracij in ponižanj. Trpljenje je temelj pravice, vendar ne sleherno trpljenje, pač pa le tisto, ki ga je povzročil sočlovek, ki ima moč, in ki ga doživljamo krivično.

Otroci so deležni vsakovrstnega nasilja, ne samo telesnega in psihičnega. Večinoma so ga deležni preprosto zato, ker so brez obrambe in ne morejo vrniti z enakim. Že kar veliki morajo biti, da izrazijo svoje negodovanje in izoblikujejo zavest, da je to, kar se jim dogaja, krivično. Otrokove pravice v otrokovem imenu terjajo odrasli - tisti odrasli, ki so tudi sami prepričani, da je nasilje nad otroki nesmiselno in nepotrebno, torej krivično (Pavlovič 1997, 32).

2.3. Vrste in oblike spolnih zlorab

Obstajajo različne vrste oziroma oblike spolnih zlorab otrok, zato je pomembno, da jih poznamo.

Spolna zloraba obsega različna dejanja, ki so kategorizirana v tri vrste, in sicer:

1. zloraba s stikom (masturbacija, dotikanje genitalij in prsi),
2. zloraba brez stika (pornografija, voyeurizem, nadlegovanje),
3. spolni odnos ali poskus (analno, vaginalno in oralno) (Bain in Sanders 1996, 9).

Našteta dejanja stimulirajo spolno slo odrasle osebe, le-ta pa izkorišča otrokovo zaupanje in moč. Odrasla oseba uporablja različne vrste manipulacij, groženj in nasilja, kjer otrok takšnih dejanj ne razume niti se ne more pred njimi braniti, še manj pa je sposoben vanje zavestno vstopiti ali privoliti. Pri zlorabi je fizična prisila zelo redko prisotna, gre zgolj za obljube, podkupovanja in zastraševanja.

Spolne zlorabe po naravi delimo v štiri kategorije:

1. zlorabe v družini (oče, brat, mati, sestra, stric, teta, ded),
2. zlorabe, ki jih povzročijo otroku neznane odrasle osebe,
3. zlorabe, ki jo povzročijo otroku znane odrasle osebe (učitelj, vzgojitelj, družinski prijatelj, zdravnik, duhovnik),
4. zlorabe, ki jih povzročijo otroku starejše mladoletne osebe (Bain in Sanders 1996, 9).

Spekter spolnih zlorab je širok, mednje štejemo nesramne pripombe, kot so pripombe o spolnosti ali otrokovem telesu; razkazovanje golote; razkazovanje genitalij, kjer odrasel kaže otroku svoje genitalije in vanje usmeri svojo pozornost; opazovanje otroka, kjer odrasel skrivaj ali odkrito opazuje otroka pri različnih opravilih (kopanje, uriniranje, slačenje); poljubljanje, kjer odrasel dolgo in intimno poljublja otroka; fotografiranje otrok, kjer se otroka fotografira v erotični pozi; pornografija, kjer odrasli prisili otroka v izdelavo pornografskega materiala; otipavanje, kjer odrasel otipava otrokove prsi ali genitalno področje.

Med spolne zlorabe štejemo tudi masturbacijo, kjer odrasel masturbira v otrokovi navzočnosti; felacija, kjer storilec prisili dečka, da vzame v usta njegov penis, nato pa še sam vzame dečkov penis v usta; kunilingus, pri tej vrsti oralno-genitalnega stika se mora otrok z jezikom in usti dotakniti spolovila ali vaginalnega področja odrasle ženske ali pa se odrasli moški ali ženska z usti dotika spolovila ali vaginalnega področja deklice; penetracija s tujki, kjer storilec vdene v zadnjik ali vagino razne predmete (barvice, svinčniki); digitalna penetracija (v vagino, zadnjik), kjer storilec s prsti penetrira v vagino ali zadnjik; sodomija, tukaj gre za penetracijo penisa v zadnjik; koitus, kjer storilec penetrira v vagino (Združenje proti spolnemu zlorabljanju, 2009).

Med spolne zlorabe otrok pa sodi tudi spolni odnos na suho in bestialnost, kjer ima storilec prisilni odnos z živaljo ali prisili otroka, da živali drgne spolovilo ali da ima spolni odnos z živaljo (Združenje proti spolnemu zlorabljanju, 2009).

2.3.1. Pedofilija

Ljudi, ki so jih spolno privlačili otroci in navadno niso preveč zainteresirani za spolne odnose z odraslimi, na splošno imenujemo pedofili (Elliot 1996, 22).

Pedofili uporabljajo nekoliko drugačne strategije nadzora. Ne poskušajo pridobiti moči nad otrokom z beganjem in ustrahovanjem, ampak se otroku prilagodijo. Pedofili se velikokrat igrajo z otrokom ter se postavijo na njegovo raven in se mu izčrpno posvečajo. Pedofil pridobi otroka zase tako, da se dodobra vživi v njegovo razmišljanje in doživljanje. Pedofili se izrecno posvečajo takšni podobi o otroku, po kateri si otrok želi izmenjave (spolnih) »nežnosti«. Ne razlikujejo med svojo spolnostjo odraslega in splošno naravno potrebo otroka po naklonjenosti. Njegovo potrebo po naklonjenosti obrnejo v spolnost. Zato namenoma izbirajo otroke, ki so še posebej potrebni naklonjenosti, kar je primerljivo z »normalnimi« storilci (Waiss in Galle 2001, 45).

Povsod okrog nas je veliko odmevnih primerov, pred katerimi si veliko ljudi zatiska oči. Spolna zadovoljitev z otroki (mlajšimi od 18 let) ni nov pojav. Odkar ljudje opisujejo in beležijo človeška življenja, so obstajala poročila, kako odrasli – običajno moški, včasih pa tudi ženske – zlorablajo otroke za svoje užitke, v imenu religije, da zadovoljijo svoje pataloške nagone, v poskusu uveljavljanja svoje moči, ali pa preprosto zato, ker se jim zdi to sprejemljivo.

Toda izkoriščanje otrok za spolne namene ni dobilo širokega javnega zanimanja v Evropi vse do leta 1996, ko se je pojavila »belgijska pošast«. 15. avgusta 1996 je policija v Marcinellesu, predmestju Charlerioia, Belgija, rešila dve deklici iz spolnega ujetništva. Laetitia Delhez, takrat stara 14 let, je 9. avgusta izginila na poti od lokalnega bazena do doma. Dvanajstletna Sabine Dardenne je bila pogrešana od 29. maja, ko ni prišla v šolo. Rešitev je prišla, ko je policija prosila medije, naj ne poročajo o zgodbi o pogrešanih deklicah in možnih povezavah z izginotjem štirih drugih deklet: Eefje Lambrecks, 19 let, in An Marchal, 17 let, obe iz mesta na vzhodu Belgije, ter dve osemletnici, Julie Lejeune in Mélissa Russo, ki sta izginili od doma v Liègeu že 24. junija 1995. Trupla teh štirih deklet so našli med preiskavo, ki je sledila osvoboditvi Laetitie in Sabine. Vseh šest je ugrabil Marc Dutroux, obsojeni posiljevalec in zločinec, ki je zaprl dekleta v zasilno zgrajeno ječo v enem od njegovih domov, kjer jih je drogiral in posiljeval. Preiskava je odkrila več Dutrouxjevih nezakonitih dejanj, vključno s produkcijo pornografskega video materiala, na katerem so bili tudi otroci, tako fantje kot dekleta, ki ga je nameraval prodajati (Kane 2007, 7). Ugrabitelj Marc Dutroux je bil obtožen na zaporno kazen trideset let zaradi ugrabitve šestih deklic, umora svojega pajdaša in štirih deklic. Zločini, ki jih je zagrešil Dutroux, so pripeljali do največjih protestov v zgodovini Belgije. Zbralo se je več kot 300 tisoč ljudi, ki so bili zgroženi nad reševanjem afere (Petrović, 2004).

Šokantne novice o spolnih zlorabah otrok prihajajo tudi iz sosednje Avstrije. Najodmevnejši primer so poimenovali »pošast iz kleti«, kjer je 73 letni Josef Fritzl imel 24 let zaprto svojo hčerko. Nad njo se je ves čas spolno izživil ter ji zaplodil sedem otrok. Obtoženca so spoznali za krivega v vseh točkah obtožnice ter ga obsodili na dosmrtno zaporno kazen, ki jo bo preživel za zidovi psihiatrične bolnišnice (STA, 2009).

Podoben primer najdemo na žalost tudi na naših tleh, kjer je »ptujski Fritzl« Peter Rakuša spolno zlorabljal svojo mladoletno hčer, ki mu je rodila otroka. Prav tako pa naj bi spolno zlorabljal tudi preostali dve hčerki. Očitana so mu bila kazniva dejanja spolni napad na osebo, mlajšo od 14 let, posilstvo in spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let. Ker je zlorabe zakrivil v različnih časovnih obdobjih, so ga tudi preganjali po različnih kazenskih zakonikih. Na koncu so ga obsodili na enotno kazen 17 let zapor (Dnevnik, 2010).

Pedofili so se dokaj uspešno znali skrivati tudi za duhovniškimi poklici in povzročili neizbrisno rano številnim nedolžnim otrokom. Ravno ti primeri so najbolj odmevni, saj naj bi cerkev predstavljala oporo, ki bo pomagala predvsem najbolj nemočnim. Omenila bom primer nemškega duhovnika, ki je spolno zlorabil kar 155 otrok. Obsojeni je številne primere zlorab posnel. Iz posnetkov je očitno, da je večkrat uporabil enak vzorec, in sicer se je svojim žrtvam približal tako, da se je pretvarjal, da opravlja zdravniški pregled. Na njegovem računalniku so našli tudi otroško pornografijo. Sodišče v Nemčiji ga je obsodilo na sedem let zapor (Povše, 2010).

Navedeni primeri so le kaplja v morje, saj bi lahko podobnih primerov našli še ogromno po celem svetu. Dejstvo je, da se zloraba lahko zgodi kadarkoli, kjerkoli in komurkoli. Zato se je potrebno o tem pogovarjati in si ne zatiskati oči pred temi krutimi dejanji. Po mojem mnenju bi moral vsakdo, ki zagreši spolno zlorabo otroka odgovarjati za svoje dejanje ne glede na olajševalne okoliščine (alkohol, droge,...). Storilce bi bilo potrebno strožje kaznovati in obsojati.

2.3.2. Incest

Vsi zaželeni in prostovoljni spolni odnosi med polnoletnimi storilci, tako istega kot tudi nasprotnega spola, so po naši zakonodaji nekaznivi. Tudi, če gre za sorodnike. Kazenska zakonodaja namreč ščiti žrtve, pri katerih je bila za doseg spolnega odnosa ali spolnih dejanj uporabljena sila ali grožnja ali so bila dejanja storjena nad slabotnimi osebami.

Ko govorimo o incestu, je storilec član otrokove ožje družine. Najpogostejši storilci so očetje, očimi, stari očetje ali bratje. Žal, pa ta vrsta zlorabe, ki je najpogostejše tesno zaprta v družinski krog, ostaja skrivnost dolga leta in jo le redko razkrijejo. Pogosto so v incestno dogajanje vpletene deklince, vendar to ni nujno.

V družinah, kjer zloraba obstaja in kjer je več otrok, so pogosto žrtve ne glede na spol žrtve istega storilca. Le-ta pa svoja dejanja opravičuje s tem, da to počne iz ljubezni do otroka. (Bain in Sanders 1996, 19).

Poudarili bi radi, da le redki res prisluhnejo, ko otrok omeni spolno zlorabo oziroma nakaže na njo. Največkrat so mnjenja, da je to le plod otroške bujne domišljije. Otroci se pretvarjajo, da so čarovniki, zdravniki, imajo namišljene prijatelje, ne morejo se pa pretvarjati o spolni zlorabi, če je sami niso doživeli. Zato je zelo pomembno, da otroku znamo prisluhniti, se takoj odzvati in preprečiti nadaljnje zlorabljanje.

Obstajajo številni primeri incestov, ki se dogajajo tako v Sloveniji, kot tudi drugje po svetu. Pogosto se dogajajo tovrstna dejanja med pastorko in »krušnim« očetom. Naj omenimo nekaj primerov.

Primer 1:

Okrožno sodišče v Ljubljani je s sodbo z dne 23.12.2005 obtoženca spoznalo za krivega kaznivega dejanja spolnega napada na osebo, mlajšo od 14 let po 3. odstavku 183. člena KZ RS in mu zanj izreklo kazen sedem let zapor. Navedena pravnomočna sodba obsojencu očita, da je v času od leta 1992 pa najmanj do leta 1996 s svojo pastorko večkrat spolno občeval in storil druga spolna dejanja, da je z njo spolno občeval tudi v poletnih mesecih v navedenem časovnem obdobju do poletja 1996 ob različnih prilikah v počitniški kamp prikolici v Republiki Hrvaški (Sodba I Ips 144/2007).

Primer 2:

Okrožno sodišče v Kranju je obsojenega spoznalo za krivega nadaljevanega kaznivega dejanja spolnega napada na otroka po 3. odstavku 183. člena KZ in mu na podlagi iste zakonske določbe izreklo kazen pet let in sedem mesecev zapor. Iz vsebine obrazložitve je razvidno, da je sodišče obsojencu kot obteževalno okoliščino upoštevalo, da je pred oškodovanko spolno zlorabljal tudi svojo prejšnjo pastorko, ko je bila stara 15 ali 16 let, tako da jo je v njeni sobi otipaval po zadnjici in spolovilu, enkrat pa tudi lizal po spolovilu. Pojasnilo je, da mora sodišče pri odmeri kazni upoštevati tudi prejšnje življenje storilca in druge okoliščine, ki se nanašajo na njegovo osebnost (Sodba I Ips 277/2006).

Primer 3:

Okrožno sodišče v Kopru je s sodbo z dne 27.8.2002 obsojenega spoznalo za krivega dveh nadaljevanih kaznivih dejanj spolnega napada na otroka po 3. v zvezi s 1. odstavkom 183. člena KZ ter mu določilo posamezni kazni tri leta in tri leta ter šest mesecev zapora, nato pa mu po 2. točki 2. odstavka 47. člena KZ izreklo enotno kazen pet let in šest mesecev zapora. Zloraba izvira iz zaupanosti obeh otrok obdolžencu v varstvo, pri tem pa opis tudi pojasnjuje, da je zloraba v vzročni zvezi z izvenzakonskim partnerstvom matere obeh zlorabljenih otrok. Višje sodišče v Kopru je na ustrezen način pojasnilo, da zloraba že pojmovno izhaja iz razmerja, ki ga je mogoče istovetiti z razmerjem učitelja, posvojitelja, vzgojitelja, skrbnika ali roditelja itd., torej z osebami, pri katerih že po naravi stvari ni treba širše ugotavljati razmerja zlorabe. V konkretnem primeru pa obe napadeni sodbi pojasnjujeta, da si je obsojenec najprej ustvaril zaupanje tako do otrok, kakor tudi do izvenzakonske partnerice, nato pa mnoge ure skupnega preživljanja - kar mu je omogočil prav neformalni status izvenzakonskega partnerja - zlorabil za spolna dejanja (Sodba I Ips 168/2004).

2.3.3. Zloraba otrok preko interneta

Dejstvo je, da se je internet zajedel v vse pore našega življenja. Postal je del našega vsakdana, saj brez njega praktično ne (moremo) znamo več živeti. Kako tudi ne, ko pa nam je prinesel mnogo koristnega, med drugim možnost globalne komunikacije, neusahljiv vir informacij in zabave ter obilo novih poslovnih priložnosti.

Kljub množičnosti in priljubljenosti pa uporaba interneta ne prinaša samo zadovoljstva in koristi, ampak tudi številne nevarnosti, ki se jih večina uporabnikov zaradi pomanjkanja znanja in premajhne osveščenosti na žalost niti ne zaveda. Nepravilna ali nepremišljena uporaba interneta ima lahko v skrajni fazi tudi katastrofalne posledice, ki niso povezane zgolj z okvaro računalnika ali z izgubo podatkov, temveč tudi s težkimi psihičnimi posledicami uporabnikov (Škrt, 2004).

Microsoft je oktobra leta 2003 v 28 državah sveta zaprl svoje brezplačne spletne klepetalnice, ki so jih ponujali na svojem internetnem portalu MSN. S tem so želeli zaščititi otroke pred morebitnimi pedofili, saj so po besedah predstavnikov korporacije klepetalnice oziroma forumi postali leglo pedofilov in drugih spolnih iztirjencev.

Otroci so še posebej lahka tarča v klepetalnicah, v katerih se pedofili z namenom lažje vzpostavitve kontakta izdajajo kot vrstniki svojih sogovornikov. Celotno njihovo delovanje in igranje je usmerjeno h končnemu cilju – srečanju z mladoletno osebo v realnem svetu.

Po nekaterih raziskavah bi se naj vsak četrti uporabnik v starosti od 9 do 16 let želel dogovoriti za sestanek z osebo, ki jo je spoznal v klepetalnici in kar je še bolj presenetljivo je to, da jih je kar 10 odstotkov res šlo na zmenek z neznano osebo (Škrt, 2004).

Ko že ravno omenjamo nevarnosti, lahko omenimo škodljive in zavajajoče vsebine, na katere lahko naleti otrok pri pregledovanju spletnih vsebin; spletno nadlegovanje, pornografija in pedofilija, kjer se lahko otroci pri uporabi interneta zavestno ali pa čisto po naključju srečajo s pornografskimi, pedofilskimi in drugimi nespodobnimi vsebinami, v skrajnem primeru pa lahko postanejo žrtve pedofilov in pedofilskih mrež. Tukaj je tudi zasvojenost, ki se velikokrat začne z mladostnikovim begom iz realnega v virtualni svet, kjer se lahko pod namišljenim psevdonimom spremeni v popolnoma drugo osebo in pod krinko spremenjene identitete izživlja lastne frustracije (navezovanje stikov, žaljenje sogovornikov, perverzno komuniciranje).

Sodobni pedofili za otroci ne oprezajo več na igriščih in iz avtomobilov na avtobusnih postajah, tudi čokolad in sladoledov ne ponujajo več. Udobno so nameščeni v domačem naslanjaču in se v varnem zavetju svojega doma sprehajajo po internetu ter zadovoljujejo svoje bolne fantazije. Pri svojem početju še posebej radi izkoriščajo otrokove lastnosti, kot so radovednost, zaupljivost in naivnost (Škrt, 2004).

Eden izmed najbolj odmevnih primerov pedofilije do sedaj je bilo razkritje internetne pedofilske mreže The Wonderland Club, ki je do leta 1998 delovala v številnih državah po celem svetu. Klub, ki je imel domicil v ZDA, se je ukvarjal izključno s predvajanjem in razširjanjem pedofilskega materiala. Kriteriji za članstvo so bili zelo strogi, saj je moral vsak potencialni član posedovati vsaj 10.000 porno slik z otroci. Mreža je tako zbrala več kot milijon slik, med katerimi so bili tudi dvoletni otroci. Policija je z organizirano akcijo začela že leta 1996, vendar je bilo zbiranje podatkov in dokazov zaradi varnostnih ukrepov, ki se jih je posluževal The Wonderland Club, zelo otežkočeno (Škrt, 2004).

Leta 1998 so policisti končno zbrali dovolj dokazov in aretirali več deset osumljencev ter tako uspešno razkrinkali in razbili eno največjih pedofilskih organizacij (Škrt, 2004).

Odmeven primer je poznan tudi v Nemčiji, kjer so nemški kriminalisti leta 2002 v sodelovanju s policijo v 166 državah, razbili obsežno mrežo otroške pornografije na svetovnem spletu. V okviru operacije z imenom Marty so odkrili 26.500 domnevnih pedofilov, ki so si prek 38 spletnih strani izmenjavali fotografije in filme s pornografsko vsebino (Škrt, 2004).

Slovenija na veliko veselje staršev in otrok zaenkrat še ni bila omenjena povezavi s pedofilskimi primeri na internetu.

2.3.4. Zloraba otrok v pornografske namene in v prostitucijo

Spirala nasilja med otroki se vrti v različnih oblikah. Od psihičnega, telesnega, seksualnega, do diskriminacije, zapostavljanja in izkoriščanja. Velik del nasilja med otroki pa ostaja prikrit, družba pa ga na tihem sprejema. Zadnja predstavljena študija Unicefa odkriva, da je 1,8 milijona otrok žrtev prostitucije in pornografije (Dnevnik, 2008).

Po izsledkih raziskave, ki jo je objavila skupina raziskovalcev z univerze v Pennsylvaniji, je v Severni Ameriki kar 300.000 do 400.000 otrok žrtev prostitucije, pornografije in drugih oblik komercialnega zlorabljanja spolnosti. Najbolj ogroženi otroci so ubežniki od doma, brezdomci in tisti, ki jih starši sami naženejo, še ugotavljajo v izsledkih doslej najbolj temeljite raziskave, ki je bila opravljena v 17 večjih mestih v ZDA ter še enajstih v Kanadi in Mehiki.

Mnoge žrtve spolne zlorabe v komercialne namene so sprva zlorabljali v družinskem krogu, je na novinarski konferenci še povedal vodja projekta profesor socialnega dela na univerzi v Pennsylvaniji Richard Estes, ki je omenjene zlorabe označil za najmanj priznano epidemijo v ZDA (Merljak 2003, 12).

2.4. Storilci spolnih zlorab

Po ocenah nekaterih strokovnjakov je storilec vsak deseti oče ali oči; obstajajo »čisto normalni« moški, ki svoje hčere ali pastorko spolno zlorablja. Deklice so spolnemu nasilju izpostavljene pretežno v okviru družine ali krogu družinskih prijateljev. Včasih storilec izkoristi otroka, ki so mu ga dali starši v »najem«. Dečkov člani njihovih družin ne izrabljajo tako pogosto, kot to velja za deklice. Največkrat gre za moške osebe, ki imajo v odnosu do otroka kakršno koli avtoriteto: trener, vzgojitelj, učitelj, vodja skupine in podobno. Le malo storilcev je bilo otroku in njegovi družini popolnoma neznanih. Kadar je otrok zlorabljen, storilec skoraj nikoli ni neznanec iz parka.

V otroških življenjih povzroči največjo travmo storilec, ki je otroku najbližji, ali tisti, ki ga poznajo in spoštujejo tudi otrokovi skrbniki. Največkrat se ga drži dober glas, da »je tako dober z otroki in ve, kako z njimi ravnati«. V slovenskem prostoru, kjer ostaja še toliko skritega in neizrečenega, ljudje zaradi lastnih strahov verjamejo, da je bolje, da se »teh reči« ne dotika in vanje »ne dreza«, saj lahko pripeljejo do novih in hujših zlorab.

Storilci so osebe, ki potrebujejo občutek kontrole in moči nad drugimi, kar velja zlasti za seksualne odnose. To svojo potrebo po moči lahko zadovoljujejo edino v odnosu z nemočno in ranljivo osebo, kajti v odnosu s sebi enakimi se čutijo nemočne, ranljive in nesposobne (Bain in Sanders 1996, 25).

2.4.1. Storilci in njihove psihosocialne značilnosti

Prvi stik navadno spremljajo darila ali pohvale. Ko pridobijo določeno »zaupanje«, se pogovor sčasoma seksualno obarva, da se žrtev privadi na tovrstno tematiko. Namen je zmanjšati žrtvino občutljivost. Potem lahko pedofil preide na dejanje oziroma na spolno zlorabo otroka. Tudi do fizičnega stika pride postopoma. Večina pedofilov je potrpežljivih, kar še poveča kriminalno nevarnost. Ko pride do zlorabe žrtve, je slednja že popolnoma ovita v pedofilovo mrežo. Psihološka manipulacija in pritisk, včasih tudi nasilen, zmedeta mlado žrtev, ki izgubi občutek, kje so meje zla in kaj se ji dogaja.

Najpogostejše obnašanje pedofila je dotikanje in/ali kazanje genitalij, medtem ko penetracija in oralni seks nastopita redkeje. To je odvisno tudi od tega, kako pedofil doživlja svojo žrtev: ali je žrtev »predmet ljubezni« ali pa je le seksualni objekt.

Kako storilec pristopa k otroku:

- **Velika sposobnost za odkrivanje verjetnih in najbolj ranljivih žrtev** – nekateri pedofili so sposobni po nekaj minutah opazovanja skupine otrok določiti, kateri med njimi je najbolj ranljiv. Tako si izberejo potencialno žrtev. V večini primerov je izbrani otrok iz razpadle družine ali pa že žrtev psihične zlorabe. Pogosto je tega otroka zapustil eden od staršev ali pa ga njegova družina zanemarja. Ta sposobnost pri pedofilih se z izkušnjami samo še krepi.
- **Sposobnost vživljanja v otroke** – gre za najbolj uporabljeno tehniko. Že sami po sebi se pedofili lažje identificirajo z otroki kot z odraslimi. Prav zaradi te značilnosti so pedofili pravi mojstri za zapeljevanje otrok. Njihova sposobnost se kaže v tem, da znajo prisluhniti otroku, prepoznati otrokove želje, potrebe in okus. Vedno »zadenejo« z darilom in vedno ga dajo v pravem trenutku. Pretežno gre za darila, ki jih starši nočejo ali ne morejo kupiti. V obdobju zapeljevanja preživi pedofil pogosto več časa z otrokom kot starši. Včasih se otrok na pedofila tudi zelo naveže. Obstaja pa še mnogo razlogov, zaradi katerih otrok ne odkrije, da ga nekdo nadleguje. To so na primer zmedenost, sram, strah, prepričanje, da jim nihče ne bo verjel,...
- **Druženje z otroki, ki nimajo poleg sebe odraslih oseb** - pedofili navadno izberejo dejavnosti, ki izključujejo prisotnost drugih odraslih. Na primer čuvanje otroka prijatelju čez vikend in podobno.
- **Dostop do otrok** - gre za enega od najpomembnejših pokazateljev. Pedofil si je vsekakor priskrbel dostop do otrok. Včasih se zato poroči z žensko z otroki. Ali pa je »prijazni sosed«, ki se lepo razume z otroki in jih rad popazi po šoli. Nekateri pedofili pa izberejo kar poklice, ki jim omogočajo stike z otroki. Lahko so varuhi, učitelji, vodje tabornikov, vozniki šolskega avtobusa, trenerji šolskih ekip, socialni delavci pa tudi policisti,...

- **Interesi in hobiji, ki vlečejo otrokovo pozornost** – pedofil je lahko klovn, lahko zbira igrače, modele letal ali ladij. Hobij oziroma interes pedofila je odvisen tudi od tega, koliko so stare njegove žrtve.
- **Velika sposobnost za manipulacijo** - običajno ima pedofil veliko sposobnost za manipulacijo. Da bi imel nadzor nad otroki iz svojega kroga, uporablja najrazličnejše tehnike zapeljevanja: tekmovalnost znotraj skupine, tehnike motivacije, grožnje in nasilje. Tovrstne tehnike uporablja, da bi oslabil obrambne mehanizme otroka. Treba je dodati, da nimajo vsi pedofili takih sposobnosti za manipuliranje in strateško komuniciranje (Bain in Sanders 1996, 25).

2.4.2. Razlogi za spolno zlorabo

Razloge za spolno zlorabo otrok najdemo v tradicionalni delitvi vlog med moškim in žensko ter v psihosocialnem okolju storilca.

Najpogostejše je storilec prav tisti, ki je nasilje doživel že v svojem otroštvu. Marsikateri moški, ki spolno izkorišča otroka, je sam odrasel v nasilni družini. V mnogih primerih so ga kot otroka spolno izkoriščali ali pa je moral biti priča nasilnim spolnim dejanjem, na primer posilstvu matere ali sestre. Če je bil storilec kot otrok zlorabljen, je s psihološkega stališča več razlag, s pomočjo katerih lahko razumemo njegovo dejanje: svoj strah, svojo bolečino, nemoč, ponižanje in svoj morilski bes in nadvlado hoče prenesti na otroka, da bo tako sam lažje zaživel. Njegovo sovraštvo, tudi če se tega ne zaveda več, ga kot odraslega človeka sili k temu, da otroku naredi isto, kot so drugi storili njemu, ko je bil še otrok. Enači se z napadalcem in z nemočjo, na katero je obsodil otroka. Na ta način najde pot iz vloge nedejavne trpeče žrtve do dejavnega, vzvišenega moškega. Obstajajo pa tudi drugi razlogi, na primer storilca žene nezaveden nagon, da ponovi dejanje, ki se ga noče spominjati in ki mu je povzročilo toliko trpljenja, tako se bo počasi začel zavedati in bo lahko prebolel (Frei 1996, 20).

2.4.3. Obravnava storilcev

Storilci spolnega nasilja so pogosto zasvojeni s spolnostjo. Zasvojenost je bolezen, za katero je značilno ponavljanje in stopnjevanje škodljivega vedenja. Značilnosti zasvojenosti so ponavljanje, omamljanje, in povečevanje odmerka, skrajni padci in vzponi razpoloženja, nezmožnost prekiniti s patološkim vedenjem kljub zavedanju o škodljivosti svojega ravnanja in abstinenčna reakcija. Zasvojeni se zaveda škodljivega vedenja in želi prenehati, vendar ne more, ker bi sicer doživel abstinenčno krizo.

Spolna zloraba žrtev trajno poškoduje, odkritemu storilcu vzame verodostojnost in dobro ime, v širši skupnosti pa pomeni izgubo zaupanja in pohujšanje. Država je žrtvi dolžna nuditi zaščito in podporo pri terapevtskem zdravljenju, storilca pa mora kaznovati, mu pomagati k ozdravitvi ter mu po prestani kazni pod določenimi pogoji ponuditi možnost za ponovno integracijo v skupnost. Odgovornost za škodo zaradi storjenega kaznivega dejanja nosi storilec osebno, tisti pa, ki mu je bila škoda povzročena, ima pravico v kazenskem postopku na sodišču sprožiti postopek za poravnavo škode.

Obravnava storilcev spolnega nasilja nad otroki:

1. Zaporna kazen, kjer ločimo zaporno kazen kot obliko sodnega zadoščanja do družbe, ki pa bistveno ne vpliva na storilčevo zasvojenost (spolni nagon nad otroki); tukaj je nujno potrebno še psihiatrično zdravljenje.
2. Psihiatrično zdravljenje, kjer je cilj dolgotrajnega zdravljenja spremeniti mišljenje storilcev. Zavedati se, da je spolno nasilje nad otrokom sprevrženo in nasilno dejanje.
3. Kemična kastracija, kjer zdravljenje pedofilov poteka tako, da zatrejo spolni nagon. Zatrtje libida je prostovoljno, vendar tistim pedofilom, ki se odločijo za to, ne znižajo kazni. Pedofilom vbrizgajo zdravilo proti raku na prostati, ki zniža raven testosterona, zatre spolni nagon in onemogoči erekcijo. Kemična kastracija je prostovoljna v nekaterih državah, kot so: Švedska, Danska, Nemčija, Švica, Španija, Velika Britanija, Kanada in nekatere države v ZDA. Poljska pa je postala prva država Evropske Unije, kjer je postala kemična kastracija, za posiljevalce otrok, mlajših od 15 let, obvezna (Cvjetović, 2010).

2.5. Žrtve spolnega nasilja

Ali se oseba lahko spominja nasilja, ki ga v resnici ni doživela? Ali se otroci lahko lažejo o tem, da jih odrasli zlorablajo? Načeloma to ni možno, saj si otroci tega ne izmišljajo. Zlorabo pogosto celo izbrišejo iz spomina in se spomnijo nanjo šele ob posebnem sprožilnem dražljaju. Včasih pa se vendarle zgodi, da otroku kdo od bližnjih razlaga, da naj bi bil zlorabljen (morda ima odrasli takšna prepričanja zaradi vere ali vzgoje), zato začne v to verjeti. Občasno si zlorabo izmislijo tudi starejši otroci, zlasti v primeru, če si mati izbere partnerja, ki otroku ni všeč oziroma v primeru sprevrženih seksualnih fantazij otroka oziroma najstnika. Poleg tega je pod posebnimi pogoji možno vnesti v človeka tudi določene spomine (Rus Makovec 2003, 79). Zagovornike prepričanj o tem, da gre za lažne navedbe, pa je mogoče najti predvsem med storilci, ki ne želijo sprejeti lastne odgovornosti.

Mlajši kot je otrok, težje prepozna, da gre za zlorabljanje. Včasih se mu dejanje na začetku zdi prijetno, vendar sčasoma preraste v strah, obup, gnus, umazanost. Ko pride do tega spoznanja, je že prepozno zanj. Zaradi začetnega neupiranja in "sodelovanja" ga ima storilec v pesti: s tem ga izsiljuje, mu grozi ter ga ustrahuje s posledicami. Ena izmed strategij povzročiteljev je tudi ta, da otroka prepričajo v njegovo krivdo za nastalo nasilno situacijo (Aničić 2002, 151).

Nekateri otroci pa jemljejo zlorabo kot igro - v spolnih dejanjih celo uživajo. Z vstopom v puberteto ugotovijo, da je to vedenje kaznivo in neprimerno, občutijo sram, strah, krivdo (enake občutke imajo tudi, če se zloraba odkrije). Vendar naj dodamo, da le redko kateri otroci v tem uživajo.

Otroci, ki odraščajo pri bioloških starših, so redkeje žrtve spolnega nasilja kakor otroci, ki odraščajo pri krušnih starših, saj je čustvena vez med očimom in otrokom pogosto šibkejša. Poleg tega je starostna razlika med očimom in otrokom velikokrat manjša, kar lahko še hitreje privede do seksualizacije razmerja. Zato imajo ključno vlogo varuha pred spolnimi zlorabami matere.

Žrtve spolnega nasilja so tako dekleta kot dečki. V veliki večini prevladujejo dekleta, vendar se število zlorabljenih dečkov povečuje. Zaradi svoje ljubezni in zaupanja do očeta so deklice še posebej izpostavljene spolnemu nasilju. Menijo, da je spolnost odraz očetovske ljubezni in naklonjenosti do njih, saj ne morejo verjeti, da bi jim ljub človek prizadejal zlo, bolečino in izdajo. Pogosto celo ščitijo storilca in iščejo izgovore za opravičevanje zločina. Ker je storilec navadno edina odrasla oseba, s katero imajo nek poseben odnos, ga v strahu pred osamljenostjo raje varujejo, kakor, da bi ga izdale. Kljub temu pa se mnoga dekleta pred pedofilom pogosto umikajo in skrivajo. Na vsak način si želijo preprečiti zlorabo in nadzorovati nastalo situacijo, zato so ves čas v obrambni pripravljenosti: vedo, kje se storilec giblje in ob katerem času se bo vrnil domov. Osredotočenost na storilca povzroči odtujenost samim sebi, premoč storilca pa jim še dodatno zmanjša občutek lastne vrednosti (Aničić 2002, 149).

2.6. Znaki, ki kažejo na spolno zlorabo otroka

Vsak zlorabljen otrok kaže znake trpljenja, oddaja signale in sporočila ter vsaj prikrito kliče na pomoč. Simptomi zlorabe so zelo kompleksni in se od primera do primera razlikujejo: lahko so prisotni vsi spodaj naštet, lahko le nekateri. Kakšni so, je odvisno od razvojnega obdobja, v katerem se nahaja, konkretnega položaja posameznega otroka, starosti otroka, načina zlorabe in razmerja do storilca. Karin Frei (1996, 34-42) navaja mnoge pozornost vzbujajoče načine obnašanja, ki jih je razvrstila v naslednje skupine znakov:

- 1. Simptomi pri hranjenju** – gre za različne vrste težav, kot so slabost, bruhanje, bolečine v želodcu, ščipanje v trebuhu ali želodcu, težave pri požiranju, podzavestno upiranje odraščanju, bulimijo, zasvojenost s potrebo po hujšanju (deklice), požrešnost in željo po čim hujši debelosti (sloji maščobe naj bi ponazarjali zaščitni zid okoli duše).
- 2. Telesni in psihosomatski znaki - genitalni, analni** – mednje spadajo krvavitve v ustih, vulvi, penisu ali anusu; spolne bolezni, sledovi ugrizov in podplutbe na trebuhu, prsih, zadnjici, stegnih; vnetje sečevoda, bolečine pri uriniranju ali opravljanju potrebe; pogosto drgnjenje, srbenje in praskanje spolnih organov ali anusa; pogosto intenzivno onaniranje, včasih združeno s tresenjem in

krči; zaprtje ali driske; pogosto vnetje grla, hripavost, kašelj, bruhanje; otrok ne more požirati slin in neprestano pljuva; toži, da ga boli trebuh; pogosto izostaja v vrtcu ali šoli; deklica toži, da so ji spodnjice preozke, premajhne ali preširoke ter se neprestano preoblači ali se navadi kakšnega nenavadnega načina oblačenja; malčki se pogosto polulajo ali pokakajo takoj zatem, ko so jih preoblekli; dekle, ki je v puberteti, zanosi.

3. **Simptomi na področju sposobnosti** - opazno zmanjšanje otrokovih dotedanjih sposobnosti (vztrajnost, pazljivost, pomnjenje,...); težave pri dojemljanju: motnje pri koncentraciji, nenavadna pozabljenost, sanjarjenje; motnje pri logičnem mišljenju; otrok ni prepričan o dobrem in zlem; šolski uspeh naglo upade; otrok s slabšim učnim uspehom začne fanatično misliti na šolo in postane odličen; otrok, ki se je ukvarjal s športom, se začne le-temu izogibati; deklica ni sposobna leči na hrbet - pri telovadbi se takšnim vajam izogiba.
4. **Še nekateri psihosomatski problemi in motnje** - otrok se ne razvija normalno, nima takšne velikosti in teže kot bi bilo primerno; velikokrat je bolan; medel, utrujen, izčrpan, bled, nežen; ima kožne ekceme, vrtoglavice in se onesvešča (deklice pogosteje - z upanjem, da breme potem ne bi več obstajalo); je nenavadno nemiren, a se hkrati ukvarja z več stvarmi (v sebi se ukvarja le s svojim strahom in stisko, saj poskuša izriniti problem iz svoje zavesti).
5. **Pretirano spolno poudarjeno vedenje otroka takrat, ko je sam, takrat, ko je v skupini, oziroma v odnosu do odraslih** – sem spadajo naslednji simptomi: intenzivno masturbiranje; otipavanje spolnih delov živali; izkazovanje neprimerne spolnosti; otrok provocira odrasle z nespodobnimi izrazi; razkazovanje spolnih organov. Žrtve se lahko ukvarjajo tudi s prostitucijo.
6. **Duševni in socialni simptomi ter spolno poudarjeno vedenje** - otrok je labilno razpoložen, vzkipljiv, preobčutljiv in pretirano odvisen od nekaterih ljudi. Možno je zaznati tudi bojazni: odpor do telesnih stikov, strah pred ločitvijo od osebe, ki ji otrok zaupa; strah, da se bo zadušil ali umrl; ponoči ima napade strahu, more, mučijo ga nerazložljive bojazni; strah pred moškimi ali pred točno določeno osebo; izrazito nezaupanje; otrok se boji določenega stanovanja ali okolice; boji se nekaterih oblačil (deklica ne želi nositi kril); boji se tuširanja ali kopanja (po zlorabi je storilec žrtev stuširal), fotografiranja (med zlorabo je bila kamera prižgana) ali okolja, ki navadno ne vzbuja strahu (tekoča voda, rastlina, ki se razvija, ogenj).

- 7. Nazadovanje v razvoju ali prepočasen razvoj** - sem spadajo lastnosti kot so: zaostanek v napredovanju govora (vrnitev k otroškemu govoru); otrok znova moči posteljo ali se ponesnaži; sesa palec, znova hoče dudko, stekleničko, medvedka; noče biti sam; videti je brez zanimanja, nemiren; deklica s trinajstimi, štirinajstimi, petnajstimi leti še vedno ni v puberteti (nima prsi, menstruacije). Otrok čuti nujno potrebo po umivanju, redu (včasih se umiva tako pogosto, da je njegova koža vsa rdeča - želi se osvoboditi gnusa zlorabe). Pride tudi do verbalnih tikov (nesmiselno ponavljanje ene same kratke besede), otrok se zanemari, preneha umivati in negovati (deklica za svojo zunanost ne skrbi več).
- 8. Znaki uničevanja samega sebe** - otrok tolče z glavo ob zid ali ob posteljico; deklica grize nohte, si puli lase, se poreže, praska do krvi; otroku se ves čas dogajajo nesreče: zlomi si zob, roko ali nogo, pade po stopnicah; sebe označuje kot hudobnega, slabega, umazanega; ne kaže nobenih čustev; pogosto pobegne; včasih ga nenavadno zanima smrt; poskuša končati življenje. Deklice poskušajo s pomočjo alkohola, drog, tablet, prostitucije ali kriminala ulti zlorabam; mnoge izberejo samomor kot edino rešitev. Otrok je agresiven in se obnaša asocialno: je potuhnjen, neiskren, očitno laže, krade, napada druge otroke. Med značilnosti zlorabljenega otroka sodijo še blodnje, razcep čustev in osebnosti (na odsotno dušo in prisotno telo pri zlorabi).
- 9. Simboli, s katerimi se zlorabljeni otrok izraža; verbalni namigi** - Otrok ima vedno umazano obleko; ves čas packa okoli straniščne školjke; vedno znova zastavlja vprašanja o spolnosti, čeprav odgovore že pozna; kadar želi govoriti o svojih čustvih, jeclja; ima slike golih žensk; riše prizore, ki mu vzbujajo strah; pravi, da ne more več živeti; dekleta se s svojimi punčkami igrajo zlorabljanje; fantki raztrgajo punčke v predelu spolnih organov.

Vsako obliko nasilja, pa naj gre za spolno zlorabo ali telesno trpinčenje spremlja tudi psihično trpljenje otroka, katerega posledice so zaradi njegove kompleksnosti zelo hude. Emocionalno trpinčenje obsega zavestno zanemarjanje otrokovih čustvenih potreb, odsotnost čustvene topline, zavračanje, nepravilno ravnanje z otrokom, zmerjanje, žaljivo vedenje do otroka, poniževanje, teroriziranje, ustrahovanje, izolacijo otroka, namensko vzgojo za antisocialnost oziroma disocialnost, izkoriščanje otrokovega dela v družini,... (Trpinčen otrok 1995, 61-62). Gre torej za škodljivost vedenjskemu, kognitivnemu, čustvenemu in telesnemu razvoju otroka.

2.7. Posledice spolnih zlorab

Vsak človek ima specifičen način reagiranja na nastalo situacijo: intenzivnost in jakost stiske sta torej odvisni tudi od tega, kako žrtev občuti dogajanje. Če zlorabo spremljajo grobost, strah, grožnje, poškodbe (kar se dogaja v večini primerov), je zloraba v očeh otroka še hujša. Čim zgodnejše je obdobje, v katerem se spolna zloraba začne, tem hujše le-ta vpliva na osebni razvoj otroka. Starejši otroci so namreč že zmožni razviti obrambo, ki jim pomaga razumeti, da so žrtve kaznivega dejanja. Čeprav se zloraba pogosto odkrije veliko kasneje, trpijo žrtve, ki zlorabe ne razkrijejo, hujše posledice, kakor žrtve, ki gredo skozi proces okrevanja po spolni zlorabi.

Takoj po zlorabi se začne otrok spraševati o tem, kaj se mu je zgodilo, je bilo prav, je bilo res ali so bile le sanje, zakaj mora biti skrivnost, se bo znova ponovilo. Prvič je v takšni situaciji in je ne pozna, zato doživlja čudne občutke. Zato ne moremo pričakovati, da bo vedel, kako si pomagati. S spolnostjo se sreča veliko prezgodaj in na povsem neprimeren način. Dodatno zmedenost občutkov povzročajo mešani občutki, ki jih ima žrtev pogosto do storilca: bojuje se med ljubeznijo in sovraštvom, naklonjenostjo in odporom. Veliko jih razmišlja tudi o tem, da bi bilo za njih lažje, če bi storilec izginil ali umrl. Ker nosijo tolikšno breme, se počutijo odgovorne za vsa nesoglasja, ki se dogajajo v družini.

Žrtev živi v nenehnem strahu - celo tako hudem, da ne ve, česa se pravzaprav boji: storilca, ponovne zlorabe, ponižanja, zasmehovanja, družinskih članov ali reakcij na odkritje. Boji se, da jo bo okolica imela za ogabno, odvratno, pokvarjeno bitje, osebo, ki si je želela zlorabe. "Žrtve spolne zlorabe imajo pogosto občutek, da so bile, tudi če ni bilo tako, fizično ranjene. Zdi se jim, da je zloraba vidna, da ljudje za to vedo in da se do njih obnašajo, kot da bi bile okužene s hudo nalezljivo boleznijo. Ta občutek povzroča hud strah" (Bain in Sanders 1996, 59). Če živi žrtev dlje časa v takšnem neizmernem strahu, lahko pride do regresa - vedenja, ki je značilno za majhne otroke.

Zaradi narave početja žrtev misli, da je edina, ki se ji to dogaja. Meni, da je drugačna od ostalih, zato se zapre vase, razdre prijateljstva in se osami. Kot odrasla oseba pogosto prehitro vstopa v ljubezenske in spolne zveze - zgolj zato, da bi si dokazala, da ni neprivlačna, grda in debela. Razočaranje pa znova okrepi njena občutja brezvrednosti. Maja Rus Makovec (2003, 76) navaja izjemno zaskrbljujoč podatek, po katerem naj bi osebe, ki so bile spolno zlorabljene kot otroci, imele skoraj 30-krat večjo možnost, da se bodo ukvarjale s prostitucijo. Zvodniki jim po pobegu od doma nudijo ekonomsko in emocionalno oporo, sčasoma pa jim predstavijo prostitucijo kot edino možnost, s katero lahko povrnejo dolg. Mnogo prostitutk in prostitutov ter oseb, ki se ukvarjajo s pornografijo, torej čuva v sebi skrivnost spolnega zlorabljanja.

Otrok se sooča tudi z jezo. Jezen je na celotno okolico: na storilca, ker mu prizadeja grozo, mater (oziroma očeta, če je storilka mati), ker zlorabe ni poskušala ustaviti, na brate/sestre, ker niso bili zlorabljeni. Jeza ga muči tudi zaradi nemoči upora storilcu ter nezaupanja družinskih članov, da ga zlorablajo. Žrtev je pogosto žalostna, obupana, čuti praznino in osamljenost, zato veliko joče. Razmišlja o tem, kaj je izgubila: ljubezen, varnost, zaupanje in toplino ljudi, s katerimi je živel. "Deklica se zaradi zlorabe počuti izkoriščena, ponižana, pokvarjena in nespodobna, njeno telo se ji gnusi" (Frei 1996, 29).

To razmišljanje jo privede do sklepa, da je izgubila tisto najpomembnejše, kar je imela - otroštvo. Dodatno žalost ji povzročajo še pogovori z drugimi o zlorabi, članki v revijah in časopisih, filmi ter oddaje s podobno vsebino. Njeno depresivno stanje včasih pripelje do fizičnih bolezni, misli na samomor ali celo (poskusa) samomora. Zato je pomembno, da se z občutki jeze, strahu, manjvrednosti, krivde in depresije ne spoprijema sama, temveč ji na pomoč priskoči strokovnjak (psiholog, psihiater).

Osebe, ki so preživele zlorabo, se, kot rečeno, soočajo s silno velikimi problemi: vprašanjem lastne vrednosti, občutkom manjvrednosti, izključenostjo, občutkom krivde, motnjami pri koncentraciji, migrenami, strahovi, napadi panike, motnjami pri prehranjevanju - anoreksijo, bulimijo (potreba po nadzorovanju vsaj tega dela življenja; žrtev ne želi izgledati seksualno zrela; meni, da se bo zloraba prenehala, če izgubi dovolj teže), nespečnostjo, brezupom, depresijo, psihozami, zasvojenostjo z alkoholom in drogo (kot izhod iz depresije), pogostim menjavanjem partnerjev (promiskuiteta), prostitucijo, agresivnostjo, kriminaliteto, samouničevanjem, poskusi samomora,

problemi pri medsebojnih odnosih, zmanjšano čustveno odzivnostjo ter tendenco po trpinčenju drugih.

Veliko deklet spolno nasilje potlači. Med zlorabljanjem ločijo dušo od telesa - njihova duša lebdi nad prostorom dogajanja ali pa se skriva v omaro, storilec pa medtem "upravlja" z njihovim praznim telesom. Zlorabo potlačijo tako globoko, da se kasneje ničesar več ne spomnijo, kar vodi v hude psihične motnje. "Dolgotrajna spolna zloraba trajno spremeni vedenje spolno zlorabljenega dekleta, saj se, kot dokazuje sodobna znanost, zaradi konstantnega stresnega stanja organizma, spremenijo nekatere kemične reakcije pri prenašanju sporočil v možganskih celicah" (Dečman Dobrnjič in drugi 2004, 42).

V popolnoma kaotičnih družinah incest pogosto privede do nosečnosti žrtve. Če se jo pravočasno odkrije, strokovnjaki svetujejo splav, sicer pa se otroku in njegovim morebitnim deformacijam posvetijo ter pomagajo dekletu pri vrnitvi v normalno življenje. Navkljub strokovni pomoči pa dekle včasih otroka umori - iz sovraštva ali pa, ker kot žrtev zlorabe meni, da so otroci last staršev.

3. ZAKONODAJA IN POSTOPKI ODKRIVANJA SPOLNE ZLORABE OTROK

Temeljna zakonodaja, ki se uporablja za primere spolnih zlorab otrok je naslednja (najpomembnejši akti so v nadaljevanju podrobneje razčlenjeni):

- Ustava Republike Slovenije, Ur.l. RS, št. 33/1991, Ljubljana 1991.
- Kazenski zakonik Republike Slovenije, Ur.l. RS, št. 55/2008, Ljubljana, 2008.
- Deklaracija o otrokovih pravicah, Varuh človekovih pravic, Ženeva, 1959.
- Konvencija o otrokovih pravicah, Varuh človekovih pravic, Ženeva, 1989.
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Ur.l. RS, št. 16/2008, Ljubljana, 2008.
- Zakon o kazenskem postopku, Ur.l. RS, št. 63/1994, Ljubljana, 1994.

3.1. Ustava Republike Slovenije

Ustavo, kot najvišji pravni akt v državi, je sprejela Skupščina Republike Slovenije leta 1991. Že v Ustavi Republike Slovenije so v drugem poglavju o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah namenili posebno pozornost otrokovim pravicam (56. člen). S tem členom se otrokom zagotavlja posebno varstvo pred kakršnikoli oblikami izkoriščanj in zlorab.

3.2. Kazenski zakonik Republike Slovenije

Prav tako kot odrasle osebe, so tudi otroci po naši zakonodaji deležni kazensko-pravnega varstva pred vsemi kaznivimi dejanji. Njihova starost in zrelost se lahko upoštevata kot oteževalni okoliščini pri določanju kazni. Otroci pa so deležni poleg tega tudi posebnega varstva pred nekaterimi ravnanji, ki ogrožajo ali napadajo njihove specifične interese in pravice. Eden izmed krovnih dokumentov, ko govorimo o spolnem nasilju nad otroki in mladostniki je zagotovo Kazenski zakonik Republike Slovenije. Spolno nasilje nad otroki in mladostniki opredeljuje predvsem 19. poglavje, ki govori o spolni nedotakljivosti.

Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let

Prvi odstavek tega člena, ki je temeljna oblika kaznivega dejanja, občevanje z osebo, ki še ni stara 15 let se kaznuje z zaporom od treh do osem let. Sem sodijo vsi primeri vnašanja moškega spolnega organa (če je storilec moški) v telo spolnega partnerja (moškega ali ženskega), ki so podobna spolnemu občevanju npr. analno spolno občevanje, občevanje med prsi, med nogami, v usta. Lahko gre tudi za druga dejanja, kot so dotik spolovila, masturbacija oškodovanca ali prisiljenje, da oškodovanec masturbira storilca (Deisinger 2002, 254).

Drugi odstavek je kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja. Gre za primere posilstva ženske osebe pod petnajstimi leti starosti, primere drugih spolnih dejanj in primere zlorab, storjenih proti slabotnim osebam obeh spolov pod petnajstimi leti starosti, vendar brez uporabe sile ali grožnje (Deisinger 2002, 255).

Tretji odstavek je prav tako kvalificirana oblika kaznivega dejanja. Storilec je lahko učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj (oče, mati) ali druga oseba, ki je otroku nadrejena (npr. drugi otrokovi sorodniki, očim, mačeha, zunajzakonski partner in medicinsko osebje). Zloraba se kaže v odnosu nadrejenosti v dajanju ali obljubljanju nekih materialnih ali drugačnih koristi ali v grožnjah, da se mu bo poslabšal položaj, če ne pristane na spolne odnose (Deisinger 2002, 256).

Med storilcem in žrtvijo ni potrebna fizična povezave, dovolj je že psihična povezanost. Gre pravzaprav za različna spolno nedostojna ravnanja oziroma dejanja, ki so namenjena za zadovoljitev storilčeve spolne pohote pred otrokom, kot tudi za zadovoljevanje takšne pohote s tem, da otrok opravlja določena spolna dejanja. To so na primer slačenje pred otrokom in kazanje spolnih organov, slačenje otroka in ogledovanje njegovega telesa, masturbiranje pred otrokom in spolno občevanje z živalmi pred otrokom (Deisinger 2002, 258).

Primer 1:

Višje sodišče v Mariboru je spoznalo za krivega obtoženega, ker je v času od začetka junija 1990 do 24.1.1993 kot očim z zlorabo svojega položaja vsaj enkrat tedensko spolno občeval s svojo pastorko, torej osebo, ki še ni bila stara 14 let in mu je bila zaupana v varstvo, vzgojo in oskrbo na ta način, da je na podlagi svoje avtoritete, pridobljene s fizičnim nasiljem, ko je oškodovanko večkrat pretepel ter s tem, da je njene izhode v družbo dovolil le pod pogojem "če mu bo dala", na opisan način zadovoljeval svoj spolni nagon; v času od 24.1.1993 do meseca marca 1997 kot očim z zlorabo svojega položaja vsaj enkrat tedensko spolno občeval s svojo pastorko, torej osebo staro nad 14 let, ki mu je bila zaupana v varstvo, vzgojo in oskrbo na ta način, da je na podlagi svoje avtoritete, pridobljene s fizičnim nasiljem, ko je oškodovanko večkrat pretepel ter s tem, da je njene izhode v družbo dovolil le pod pogojem, "če mu bo dala", na opisan način zadovoljeval svoj spolni nagon. S tem pa je storil kaznivo dejanje spolnega napada na otroka iz tretjega odstavka 183. člena Kazenskega zakonika v nadaljevanju ter se mu po isti zakoniti določbi izreče kazen štiri leta zapor (VSM sodba Kp 800/2000).

Primer 2

Višje sodišče v Ljubljani je spoznalo obtoženega za krivega kaznivega dejanja spolnega napada na otroka po čl. 183/IV in I KZ ter mu izreklo pogojno obsodbo, v kateri mu je določilo kazen osem mesecev zapor in preizkusno dobo treh let, v plačilo pa mu je naložilo tudi stroške kazenskega postopka ter mu odvzelo revijo Kaj - SPECIAL. Oškodovanko je z njenim premoženjskopравnim zahtevkom napotilo na pravdo. Zoper takšno sodbo se je zaradi odločbe o kazenski sankciji pritožila okrožna državna tožilka in predlagala, da pritožbeno sodišče napadeno sodbo spremeni tako, da obdolžencu izreče zaporno kazen (VSL sodba I Kp 271/2000).

Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva

Kaznivo dejanje po prvem odstavku tega člena je lahko storjeno le proti mladoletni osebi moškega ali ženskega spola, ki je mlajša od petnajst let. Storilec z izvršitvenim dejanjem otroku proda, prikaže ali pa mu z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da vidi ali zazna pornografijo. Pornografija po splošnem pojmovanju pomeni prikazovanje ali obravnavanje spolnosti le zaradi erotičnega draženja ali ugajanja. Pornografija mora biti takšne intenzitete, da lahko pri otroku ugotovimo negativne posledice za njegov razvoj. Pornografski predmeti so lahko tako v obliki tiska kot revij, knjig ali slik, avdiovizualni so lahko v obliki filma, videa ali računalniške komunikacije preko spletnih strani. Drugi predmeti pornografske vsebine so lahko kipi, figurice (Deisinger 2002, 275).

Kaznivo dejanje po drugem odstavku je posebno kaznivo dejanje. Storilec mladoletno osebo z zlorabo izkoristi za izdelavo slik in drugih predmetov pornografske vsebine, torej takšnih, kot so bili pojasnjeni v prvem odstavku tega člena. Druga alternativna oblika je, da jo uporabi za pornografsko predstavo, torej javno predstavo, v kateri mladoletna oseba nastopi. Poskus kaznivega dejanja po drugem odstavku tega člena je kazniv (Deisinger 2002, 276).

Primer 1:

Okrožno sodišče v Novem mestu je s sodbo z dne 19.10.2005 obsojenega spoznalo za krivega kaznivega dejanja spolnega napada na osebo mlajšo od 15 let, za katero mu je določilo kazen treh let zapor in kaznivega dejanja prikazovanja in izdelave pornografskega gradiva v zvezi s 1. odstavkom 187. člena KZ, za katero mu je določilo kazen šestih mesecev zapor (Sodba I Ips 147/2006).

3.3. Deklaracija o otrokovih pravicah

Deklaracijo Združenih narodov o otrokovih pravicah je soglasno sprejela in razglasila Generalna skupščina Združenih narodov 20. novembra 1959. Namen Deklaracije je, da bi otroci imeli srečno otroštvo in da bi za svoj blagor in blagor družbe, v kateri živijo, uživali vse pravice in svoboščine, ki so v Deklaraciji naštet. Sestavlja jo deset načel, katerih vodilni cilji so korist, varstvo ter enake pravice in svoboščine za vse otroke. Poglejmo si dve njeni načeli, ki se nanašata na obvarovanje otroka pred spolnim nasiljem.

Deklaracija o otrokovih pravicah v 2. načelu govori o tem, da mora otrok uživati posebno varstvo. Otroku je treba omogočiti, da se bo v svobodi in dostojanstvu razvijal fizično, psihično, moralno, versko in družbeno zdravo in normalno. V zakonih, sprejetih za varstvo otroka, naj bo otrokova korist poglavitno vodilo.

V skladu z 9. načelom pa je potrebno otroka obvarovati pred vsemi vrstami zanemarjanja, okrutnosti in izkoriščanja. V nobenem primeru otrok ne sme biti predmet trgovine, prav tako pa otrok ne sme biti sprejet na delo, dokler ne doseže določene starosti. V nobenem primeru ga ne smemo prisiliti ali mu dovoliti, da bi delal v poklicu ali opravljal tako delo, ki bi slabo vplivalo na njegovo zdravje ali vzgojo, oziroma škodilo njegovemu telesnemu, duševnemu in naravnemu okolju.

3.4. Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 20. novembra 1989. Obsega 54 členov in je najširše podprt dokument, ki je bil kdajkoli sprejet na mednarodni ravni in hkrati prvi dokument, ki priznava otrokom pravico subjekta in pravico do aktivne participacije. Obvezuje podpisnice, da morajo biti v vsaki družbi preživetje, zaščita in razvoj otroka prioriteta, saj je vse preveč otrok, ki nimajo nikakršnih možnosti za preživetje, kaj šele za razvoj.

Otroka opredeljuje do starosti 18 let, razen če pravo določa, da se polnoletnost doseže že prej. Čeprav Slovenija dosega visoko raven varstva pravic otrok, kar je potrdila tudi Komisija za otrokove pravice, se pojavlja skrb, da bi se dosežen položaj poslabšal.

Konvencija o otrokovih pravicah v 19. členu zavezuje države pogodbenice, da bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, všteti spolne zlorabe.

Takšni ukrepi naj vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča.

Konvencija o otrokovih pravicah v 34. členu zavezuje države pogodbenice, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. V ta namen bodo države pogodbenice sprejele ustrezne ukrepe, s katerimi bodo preprečile:

- napeljevanje ali siljenje otroka h kakršnikoli nezakoniti spolni dejavnosti;
- izkoriščanje otrok v pornografskih predstavah in gradivih;
- izkoriščanje otrok v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih dejavnostih.

3.5. Zakon o preprečevanju nasilja v družini

Zakon o preprečevanju nasilja v družini je bil sprejet februarja 2008. ZPND določa pojem nasilja v družini, določa vlogo in naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter določa ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini. ZPND v 3. členu opredeljuje spolno nasilje kot ravnanje s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.

Glede na našo tematiko, je pomemben predvsem 6. člen, ki določa:

- Organi in organizacije ter nevladne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje, so dolžni o tem takoj obvestiti center za socialno delo, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.
- Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.

3.6. Zakon o kazenskem postopku

Zakon o kazenskem postopku je za mladoletne žrtve uvedel dve novosti: institut pooblaščenca mladoletnega oškodovanca (pooblaščenec mora skrbeti za mladoletnikove pravice in zaščititi njegovo integriteto med zaslišanjem pred sodiščem) ter prepoved neposrednega zaslišanja mladoletnega oškodovanca v sodnem postopku (otroka, mlajšega od 15 let, se lahko pred sodiščem zasliši zgolj enkrat - v preiskavi ali kot preiskovalno dejanje). Na Združenju proti spolnemu zlorabljanju z otroki ne govorijo, saj jim želijo prihraniti podoživljanje travme. Poleg tega bo otrok še velikokrat pričal na sodišču in se bi zaradi tega morda zaprl vase. Pooblaščenca je potrebno ves čas dodatno izobraževati, hkrati pa pripraviti seznam, preko katerega bi jih sodniki dodeljevali žrtvam po vrstnem redu.

4. INSTITUCIJE, KI OBRAVNAVAJO OTROKE IN MLADOSTNIKE, ŽRTVE SPOLNEGA NASILJA

Življenje brez nasilja je temeljna otrokova pravica, zato je vsako nasilje nad otrokom kršenje človekovih pravic otroka. Nihče nima pravice otroka psihično, fizično ali spolno zlorabljeni. Tudi starši nimajo pravice vzgajati otrok v nasilju in z nasiljem. Z zlorabo otrok oziroma nasiljem nad otroki se ukvarja veliko samopomočnih skupin, združenj, društev in institucij in delovanje nekaterih bomo v nadaljevanju podrobneje predstavili.

4.1. Policija

Policija na področju nasilja nad otroki in mladostniki deluje predvsem kurativno, po drugi strani pa že s svojo prisotnostjo in svojim sistemom deluje preventivno (v smislu grožnje povzročitelju). Z nasiljem nad otroki in mladostniki se policisti najpogosteje srečajo ob klicu žrtve nasilja ali drugih ljudi za intervencijo. Ko gre za spolno nasilje nad otroki je neposrednega obračanja na policijo malo. Največkrat gre za prijavo s strani Centra za socialno delo, šole, drugih ljudi ali nevladne organizacije. Temeljna naloga policije ob posredovanju je ugotoviti povzročitelja in zoper njega ustrezno ukrepati. To pomeni podati predlog za uvedbo postopka o prekršku pri sodniku za prekrške. Naloga policije je tudi zagotoviti varnost oziroma preprečiti nadaljnje ogrožanje varnosti žrtve (Robnik in drugi 2003, 18).

Kljub enakim pristojnostim se posamezni policisti odzivajo na nasilje v družini ali nasilje nad otroki ob intervenciji različno. Razumevanje, odnos in odločitev glede ukrepov so odvisni tudi od policistovega osebnega odnosa do nasilja v družini in do nasilja nad otroki in mladostniki. Njegovo ukrepanje tako ni samo uradno dejanje, temveč je tudi posledica osebne odločitve.

V večini držav Evropske Unije ima policija specializirane oddelke za zaščito otrok, kjer delajo policisti, ki so za delo z zlorabljenimi otroki posebej izobraženi. V Sloveniji specializiranih oddelkov za zaščito otrok še ni, so pa na večjih policijskih upravah zaposleni kriminalisti, ki se ukvarjajo samo z otroki in imajo dodatna znanja.

Pri mladoletnih žrtvah nasilja je dodaten problem to, da neredko roditelj, ki je tudi sam žrtev nasilja ali za nasilje ve, ne želi ukrepati in poklicati policije. Otroci in mladostniki ponavadi niti ne vedo, da lahko v primeru nasilja pokličejo policijo.

Preventivne dejavnosti - Policija ima pri preventivnih akcijah pomembno vlogo, predvsem ko gre za ozaveščanje javnosti (tematske okrogle mize, organizacija delavnic, nastopi v medijih, predavanja v šolah,...). Koliko strokovno usposobljenih preiskovalcev se ukvarja s problematiko nasilja nad otroki in mladostniki je odvisno od posameznih uprav. Ponekod se s to problematiko ukvarjajo vsi zaposleni, drugje le del posebej usposobljenih preiskovalcev/preiskovalk.

Kurativne dejavnosti - Če za nasilje nad otroki in mladostniki prvi izvejo delavci organov odkrivanja in pregona, morajo o tem takoj obvestiti center za socialno delo. Delavci organov odkrivanja in pregona začnejo s takojšnjim preiskovanjem po prijavi in uvodnem razgovoru z otrokom.

Zbiranje obvestil od otroka mora potekati na način, ki je prilagojen otrokovi starosti in stanju. Razgovor z otrokom smejo opravljati samo posebej usposobljeni in specializirani strokovni delavci. Specializacijo izkazujejo z ustreznimi dokazili in morajo biti praviloma istega spola kot otrok.

Spolno zlorabo otrok obravnavajo na policijskih upravah bodisi v sklopu nasilja v družini ali posebej. Nasilje nad otroki sicer pogosto obravnavajo s pomočjo medinstitucionalnih strokovnih timov, vendar je takšnega sodelovanja premalo, naloge posameznih institucij v timu so še vedno zelo individualne, med strokovnimi delavci v timu ni potrebnega sodelovanja, temveč gre bolj za poročanje, kaj vse so v določenem času naredili. Pogosto takšno sodelovanje nima učinka, sestanki so redki in otrok ne dobi zadostne zaščite (Robnik in drugi 2003, 21).

V letu 2009 je bil v Zakonu o policiji v 39.a členu uzakonjen za žrtve nasilja pomemben ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, ki ga smejo odrediti policisti (Ur.l. RS, št. 66/2009).

Prepoved se odredi, če obstaja utemeljen sum, da je oseba storila prekršek z elementi nasilja, ali je bila zalotena pri takem prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje ali svobodo druge osebe. Prepoved obsega tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih. Kot kraj, za katerega velja prepoved približevanja, zakon določa kraj, kjer žrtev stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Povzročitelj mora kraj ali območje prepovedi takoj zapustiti, policistu pa mora izročiti ključe prebivališča, v katerem živi skupaj z žrtvijo. O izrečenem ukrepu mora policija takoj obvestiti pristojni center za socialno delo. Z odredbo se izreče prepoved za 48 ur, odredba pa se pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki lahko prepoved razveljavi ali spremeni, lahko pa potrdi in celo podaljša za čas do 10 dni. Žrtev nasilja lahko 3 dni pred iztekom ukrepa preiskovalnemu sodniku predlaga podaljšanje ukrepa do 60 dni, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 10 dni (Ur.l. RS, št. 66/2009).

4.2. Zdravstvo

Zdravstvena služba je zelo pomemben člen pri identifikaciji družinskega nasilja in pri zbiranju dokazov, vendar o tem, koliko otrok in mladostnikov, ki so imeli izkušnjo spolnega nasilja, poišče zdravniško pomoč, ni nobenih podatkov. Nasilje se v zdravstvu obravnava predvsem na kurativni ravni, ko je doseglo že tak razmah, da je potrebna zdravstvena obravnava.

Organizacija zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov v Sloveniji otrokom in mladostnikom omogoča visoko stopnjo dostopnosti:

- Zdravstveno varstvo otrok in mladostnikov je tudi lokacijsko blizu njihovega doma ali mesta šolanja, tako da otroci in mladostniki lahko tudi sami obišejo zdravnika.
- Ordinacije za otroke in mladostnike so praviloma prostorsko ločene od ordinacij za odrasle, kar daje otrokom in mladostnikom občutek zasebnosti.
- Brez napotnice lahko obišejo specialista pediatra ali specialista šolske medicine (Robnik in drugi 2003, 10).

Organizacija dela v zdravstvenem varstvu otrok in mladostnikov omogoča zdravniku, da ob pogostem stiku z otrokom in mladostnikom ob različnih aktivnostih, ki jih predpisuje program preventivnega zdravstvenega varstva, pridobi več možnosti, da prepozna znake nasilja pri svojih pacientih. Še vedno pa se dogaja, da zdravniki večkrat reagirajo pozno in z zadržki, pogosto nasilja ne prijavijo, čeprav so dolžni posredovati zaupne podatke pristojnim organom, kadar sumijo, da gre za kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost in kazniva dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja.

Svetovno zdravniško združenje je izdalo deklaracijo, ki v 20. členu določa ustrezno ravnanje, ko gre za nasilje v družini in za zlorabo ter zanemarjanje otrok (Deklaracija o slabem ravnanju in zanemarjanju otrok, 1984): » Če zdravnik sumi, da gre za primer slabega ravnanja z otrokom, mora nemudoma: o tem obvestiti pristojne službe, hospitalizirati otroka, ki je zaradi posledic slabega ravnanja potreben zdravstvene oskrbe že med ugotavljanjem njegovega splošnega stanja, o diagnozi obvestiti starše, o poškodbah, ugotovljenih pri otroku, pa socialno službo.«

Deklaracija je priporočilo, kako naj se določeno področje uredi, vendar ni pravno zavezujoč akt. Izkušnje zdravnikov pa kažejo na to, da v zdravstveni praksi največkrat ne preverjajo, ali je določeno ravnanje v skladu z neko deklaracijo, in se držijo utečenih poti, ki so se jih naučili od starejših kolegov (Robnik in drugi 2003, 10).

Etična pravila zdravniku bolj ali manj prepuščajo odločitev, kako ravnati, ko obravnava otroka, ki je žrtev spolne zlorabe. Pri tem je potrebno omeniti tudi Kazenski zakonik RS ki v 16. poglavju o kaznivih dejanjih zoper človekove pravice in svoboščine, v 142. členu ureja neupravičeno izdajo poklicne skrivnosti. V prvem odstavku je tako določeno, da se, kdor neupravičeno izda skrivnost, za katero je izvedel kot zagovornik, odvetnik, zdravnik, duhovnik, socialni delavec, psiholog ali kot kakšna druga oseba pri opravljanju svojega poklica, kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta. Vendar pa je v drugem odstavku istega člena omejitev, ki pravi, da se za dejanje iz prvega odstavka ne kaznuje, kdor izda skrivnost zaradi splošne koristi ali zaradi koristi koga drugega, če je ta korist večja, kakor pa ohranitev skrivnosti (Ur.l.RS, št. 55/2008).

Iz navedenega lahko zaključimo, da je zdravnik razrešen varovanja poklicne skrivnosti v primeru, če tako določa zakon. Zdravnik ima pravico, da pristojnim organom (organom socialnega skrbstva in organom preгона) razkrije domnevno spolno zlorabo otrok.

Preventivne dejavnosti - Sistematičnega izvajanja preventivnih dejavnosti v zdravstvu ni. Posamezne tovrstne vsebine so del obveznega programa podiplomskega tečaja iz zdravstvenega varstva žensk, otrok in mladine, ki je sestavni del specializacije iz pediatrije in je zakonsko obvezen za vse zdravnike splošne medicine, ki izvajajo zdravstveno varstvo otrok in mladostnikov.

Pri obravnavi spolnih zlorab otrok tožilci neposredno z zdravniki ne sodelujejo, policija pa občasno. Ministrstvo za zdravje nima podatkov o tem, koliko zdravnikov je prijavilo sum na spolno zlorabo, policija za morebitne prijave s strani zdravnikov ne ve, kar sicer ne pomeni nujno, da jih ni bilo, verjetno pa niso bile tako pogoste, da bi zaradi tega izstopale ali postale dovolj opazne. Evidenca o prijavljenih primerih spolne zlorabe s strani zdravstvenih delavcev ne obstaja. Predstavniki z Ministrstva za zdravje menijo, da je poglobitni zadržek zdravnikov za hitro in ustrezno ukrepanje ob sumu na spolno zlorabo pomanjkanje izkušenj in veščin pri delu s policijo in sodstvom, pa tudi negotovost pri nadaljnjem delu z žrtvijo. (Selič v Letno poročilo varuha človekovih pravic 2002, 201).

4.3. Centri za socialno delo

Centrom za socialno delo je država dala javna pooblastila za izvajanje ukrepov za zaščito otrok. Država je dolžna poskrbeti za otroke, ko so otroci ogroženi, izpostavljeni nasilju v družini in izven nje, ko starši ne izvršujejo roditeljske pravice v otrokovo korist, ko družina ne opravlja svojih nalog. Poseg v družino je upravičen, kadar gre za zaščito otrokovih koristi, določenih z zakonom in ko so zato izpolnjeni naslednji elementi:

- ogrožanje otrokovih koristi s strani staršev ali tretjih oseb,
- neustrezno ravnanje staršev,
- pomanjkanje odvrčanja nevarnosti od otrok s strani staršev.

Najpomembnejši ukrepi Centra za socialno delo so obravnavani v osmem poglavju Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – v nadaljevanju ZZZDR (Ur.l. RS, št. 69/2004).

V skladu s tem poglavjem je Center za socialno delo dolžan storiti potrebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih in drugih pravic in koristi (119. člen ZZZDR), prav tako sme odvzeti otroka staršem in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist (120. člen ZZZDR). Center za socialno delo lahko otroka odda sam ali v sporazumu s starši v zavod zaradi njegove osebne ali vedenjske motenosti, ki bistveno ogroža njegov zdrav osebni razvoj (121. člen ZZZDR).

V skladu z zgoraj navedenim je pomemben tudi Zakon o socialnem varstvu, ki v drugem odstavku 91. člena določa, da so organi ter zavodi in druge organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, dolžni o tem obvestiti Center za socialno delo. Kadar gre za nasilje v družini, zanemarjanje otroka, opuščanje skrbi za njegov zdrav osebni razvoj ali nasilje, ki otroka ogroža izven družine, pa tega starši ne preprečujejo, Center za socialno delo začne z ukrepi za zaščito otroka (Ur.l. RS, št. 3/2007).

Centri za socialno delo izvajajo:

- socialno varstvene storitve: - socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč v družini (pomoč družini na domu, pomoč družini za dom),
- javna pooblastila.

Preventivne dejavnosti - Centrom je v okviru izvajanja socialno varstvenih storitev naloženo izvajanje socialne preventive, vendar je prepuščeno iznajdljivosti posameznih centrov, kako si zagotovijo sredstva za to in koliko so pripravljeni na tem področju delati. Centri za socialno delo še vedno premalo učinkovito izvajajo socialno varstveno storitev »pomoč družini na domu ali za dom«, kjer bi lahko z vstopom v družino in pomočjo družini v okolju, kjer živi, dosegli bistveno večje uspehe. Zdi se, kot da se Centri za socialno delo izogibajo vstopu v družino z namenom nudenja psihosocialne pomoči, čeprav so edini, ki imajo za to javna pooblastila.

Kurativne dejavnosti - O nasilju nad otroki Center za socialno delo obvestijo roditelji sami (kadar gre za nasilje s strani drugega roditelja), policija, šole, nevladne organizacije, materinski domovi, varne hiše, vrtci, anonimni klici, sorodniki in sosedje, najredkeje pa so o nasilju obveščeni s strani zdravstva. Najpogosteje obravnavajo nasilje timsko (tim znotraj Centra za socialno delo), sledita individualna obravnava in obravnava s pomočjo medinstitucionalnih strokovnih timov (Robnik in drugi 2003, 27).

Številne odločitve na Centru za socialno delo so pogosto odvisne od posameznih strokovnih delavcev, njihovih lastnih prepričanj, od dogovorov znotraj institucij ter od navodil nadrejenih. Problematično je tudi dejstvo, da se na redko katerem Centru za socialno delo strokovni delavec ukvarja le z žrtvami nasilja. Največkrat je to le ena izmed nalog, ki jih opravlja. Kar na nekaj Centrih za socialno delo (predvsem tistih z manjšim številom zaposlenih) pa strokovni delavci izvajajo vse socialno varstvene storitve.

Pri obravnavi nasilja Centri za socialno delo najpogosteje sodelujejo s policijo, nevladnimi organizacijami, šolami, vrtci ter zdravstvom in najredkeje s tožilstvom.

4.4. Sodstvo

Sodišče je institucija, ki v družbi opravlja predvsem kurativno dejavnost, s tem ko kaznuje povzročitelja in ga na tak način želi skuša odvrti od recidivizma. Žrtev nasilja je za sodišča predvsem vir informacij, ki so odločilne za dosego njegovega cilja, ki je v tem, da ugotovijo, ali je bilo nasilje dejansko izvršeno in da kaznujejo povzročitelja. Otrok je zato pogosto dvojno travmatiziran. Izkušnja nasilja je prva travma (primarna viktimiziranost), drugo travmo pa povzroči delovanje pravosodnega kazensko pravnega sistema (sekundarna viktimizacija). Za otroka je stresno tudi obdobje med obema dogodkoma - samim nasiljem in začetkom sodne obravnave primera. Pri sodnem obravnavanju zlorab otroka je potrebno upoštevati kakšne travme je žrtev že doživela. Tuje zakonodaje, pa tudi slovenska, so že sprejele mnoge rešitve, ki so izboljšale položaj otroka priče (Robnik in drugi 2003, 24).

Pri kazenski obravnavi kaznivih dejanj z elementi družinskega nasilja je otrok - žrtev, ko nastopa v kazenskem postopku kot priča, oproščen dolžnosti pričanja zaradi sorodstvenega razmerja z obdolžencem. Utemeljitev privilegija oprostitve pričanja je načelo, da posamezniku ni treba dati škodljive izjave proti osebi, s katero je v določenem zaupnem odnosu.

Zakona o kazenskem postopku je za mladoletne žrtve omenjenih kaznivih dejanj prinesel dve novosti:

- prepoved neposrednega zaslišanja mladoletnega oškodovanca in
- institut pooblaščenca mladoletnega oškodovanca.

Po ZKP-ju mora imeti mladoletna žrtev pooblaščenca, ko je uveden kazenski postopek. Prav bi bilo, da bi bila uzakonjena odločba ne zgolj za čas od uvedbe kazenskega postopka, temveč že v zgodnejših fazah, npr. v fazi posameznih preiskovalnih dejanj.

Mladoletna žrtev nasilja mora imeti ves čas po uvedbi kazenskega postopka pooblaščenca. Njegova naloga je skrbeti za mladoletnikove pravice, še posebej zaščititi njegovo integriteto med zaslišanjem pred sodiščem. Kadar otrok, ki je žrtev, pooblaščenca še nima, se mu ga dodeli po uradni dolžnosti. Združenje proti spolnemu zlorabljanju je leta 2005 Ministrstvu za pravosodje predlagalo, naj oblikuje in objavi uradni seznam pooblaščenцев mladoletnih oškodovancev. Pogosto namreč naletijo na nezadovoljstvo z delom pooblaščenцев, saj se dogaja, da pooblaščenec ne deluje v dobro oškodovanca, temveč samo opazuje dogajanje v postopku. Pooblaščenec mladoletnega oškodovanca bi moral imeti ustrezno znanje za sporazumevanje in delo z otroki. Odvetniška zbornica še ne vodi posebnega seznama pooblaščenцев mladoletnih oseb (Robnik in drugi 2003, 25).

V dokaznem postopku je na zahtevo pogosto obdolženca predlagano zaslišanje mladoletnih oškodovancev, katerih neposredno zaslišanje na glavni obravnavi ni dopustno. Ta zaslišanja so ponavadi za žrtev prav tako travmatična, saj veliko sodišč nima temu namenjenih prostorov, ki bi bili bolj prijazni. Ta zaslišanja se najpogosteje opravijo v okviru posameznih preiskovalnih dejanj, ki jih opravi druga sodnica v razpravni dvorani. Pa tudi strokovni delavci sodišča, ki to opravljajo, nimajo nujno dodatnih specializiranih znanj. Obstoječe stanje je možno izboljšati s tem, da se zagotovijo primerni prostori, ki bi bili otrokom bolj prijazni, po možnosti izven sodne stavbe, opravljati pa bi jih morali posebej za to usposobljeni ljudje.

Nujno potrebno je izobraževanje sodnikov na področju dela z otroki, ki bi bili specializirani samo za delo z mladoletnimi oškodovanci, saj trenutno ni nujno, da imajo dodatna znanja za delo z otroki.

Veliko težav pri sojenju povzročajo sodiščem neznana prebivališča obdolžencev ali oškodovancev, kar podaljšuje sodni postopek. Zaradi tega je postal aktualen predlog, ki bi omogočil kazenskemu sodniku dostop do centralnega registra prebivalstva. V kaznivih dejanjih s področja nasilja v družini udeleženci postopkov pogosto menjajo prebivališča ravno zaradi nevzdržnih razmer v družinah in podatki iz registra prebivalstva bi gotovo pripomogli k hitrejšemu reševanju zadev.

Naslednjo težavo predstavlja majhno število izvedencev s področja psihologije družine, klinične psihologije, socialne psihologije, psihologije otrok in mladostnikov in sorodnih področij, ki so nujna za razumevanje problematike in učinkovito ter hitro sojenje. Večji krog izvedencev, ki bi svoja izvedenska mnenja izdelali tudi na podlagi razgovorov z otroki, bi omejil zasliševanje otrok v kazenskih postopkih le na izjemne primere.

Nujno potrebno je vzpostaviti večjo preglednost pri določanju otrokove zaupne osebe, spremljevalca, ki otroka spremlja skozi celoten postopek sojenja. Otrok si lahko zaupno osebo - spremljevalca izbere sam, vendar obstaja bojazen, da starši (skrbniki otroka) določijo zaupno osebo sami, ne glede na želje otroka.

Žrtve je potrebno podučiti, da lahko poleg kazenskega postopka sprožijo tudi civilni postopek. Kazenski in civilni postopek lahko tečeta sočasno. V civilnem postopku je lažje dokazati krivdo, zato je to pomembno predvsem v zadevah, kjer obstaja premalo dokaznih materialov ali so ti pomanjkljivi. Ukrepi sodišča se navezujejo predvsem na urejanje stikov, npr. omejitev stikov, začasna prepoved stikov ali odvzem roditeljske pravice (Robnik in drugi 2003, 26).

4.5. Tožilstvo

Prav tako kot pri drugih institucijah, tudi pri Tožilstvu poznamo kurativno in preventivno dejavnost v zvezi s spolno zlorabo otrok.

Kurativna dejavnost - Državni tožilci pridejo v neposredni stik z otrokom z izkušnjo nasilja šele po vložitvi kazenske ovadbe. Kazenski postopki spolne zlorabe so prednostni in lahko trajajo samo eno leto. Na tožilstvu je uradni rok, da pripravijo vse potrebno za nadaljevanje sodnega postopka 90 dni. Na sodiščih takega roka še nimajo, zato se procesi pogosto zavlečejo. Za primere spolnega nasilja nad otroki sicer velja določilo o prednostni obravnavi, vendar ni točno določenega časovnega roka, v katerem mora biti sklicana prva obravnava (Robnik in drugi 2003, 30).

Tožilci lahko komunicirajo z otrokom samo v prisotnosti zaupne odrasle osebe. Zaželeno je, da se opravi in ustrezno dokumentira samo en temeljit razgovor, v nadaljevanju postopka pa se uporablja ta posnetek. Razgovor mora biti kratek in ne sme dodatno travmatizirati žrtve. Razgovor z otrokom lahko zajema samo podatke, ki jih je potrebno dobiti neposredno od njega. Tako zbrane informacije se v nobenem primeru ne smejo uporabiti proti otroku. Morebitni podatki o otrokovem sodelovanju pri obravnavanem ali kakšnem drugem kaznivem dejanju se ne smejo uporabiti zoper njega. Starejši mladoletnik ne sme biti obtožen za sotorilstvo pri dejanjih, kjer je bil udeležen tudi kot žrtev (Robnik in drugi 2003, 31).

Leta 2003 se je spremenilo določilo ZKP-ja o privilegiranih pričah, ki sedaj določa, da so privilegirane priče ob prvem zaslišanju poučene, da sicer imajo pravico, da ne pričajo, če pa te ne pravice ne izkoristijo, se njihova pričanja lahko uporabijo v dokazovanju kaznivega dejanja tudi, če kasneje ne pričajo več. Privilegirane priče so obdolženčev zakonec oziroma oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti, obdolženčevi krvni sorodniki v ravni vrsti, sorodniki v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena in sorodniki po svaštvu do vštetega drugega kolena, ki se lahko kadarkoli odpovejo pričanju.

Težave, ki se pojavljajo, ko gre za nasilje nad mladostniki in otroki, so tudi dokazne narave. Nasilje nad otroki in mladostniki je težko dokazljivo. Do takšnih težav prihaja še posebej takrat, ko pride do glavne obravnave pred sodiščem nekaj let po storjenem kaznivem dejanju, žrtev pa ves ta čas živi s povzročiteljem.

Da bi bilo delo tožilcev bolj učinkovito in kvalitetno, je nujno potrebna specializacija tožilcev, ki se srečujejo z nasiljem v družini in nasiljem nad otroki. Prav tako so pomembna specializirana družinska sodišča, kjer bi se obravnavali primeri celotne mladostne, družinske in spolne kriminalitete. Na pobudo Društva državnih tožilcev Slovenije je bil ustanovljen sklad za žrtve kaznivih dejanj, prav tako je bil sprejet zakon o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj in njihovim svojcem ter postopek za uveljavljanje teh pravic. Sredstva za izplačilo odškodnin se zagotavljajo predvsem v državnem proračunu (Robnik in drugi 2003, 31-34).

Preventivna dejavnost - Preventivno delo tožilcev poteka tako, da si prizadevajo za čim hitrejšo odkrivanje povzročitelja, izvedbo postopka in obsodbo, kar lahko učinkuje kot grožnja potencialnim povzročiteljem. Tožilstvu v zadnjih letih omogoča aktivnejšo vlogo v postopku tudi ratificirana Konvencija Sveta Evrope št. 19/2000, ki terja aktivnejšo vlogo tožilcev pri varovanju žrtev. Tožilec z aktivnim posegom v postopek lažje argumentira, zahteva in vztraja pri predlagani (pogosto višji) kazni za povzročitelja kaznivega dejanja. Po drugi strani seveda ostaja dejstvo, da tako kazenskopravno obravnavanje povzročiteljev kot tudi ostrejša obravnava teh (višje predpisane in izrečene kazni) ne pripomorejo k zmanjšanju kriminalitete. Ostro kazenskopravno obravnavanje povzročiteljev odvrne večino od ponavljanja kaznivih dejanj le kratkoročno, po tem obdobju pa začnejo ponavljati nasilna kazniva dejanja. Primernejša kot zgolj uporaba represivnih metod je tudi dodatna uporaba permissivnih metod dela s povzročitelji (Robnik in drugi 2003, 30).

Preventivnih programov s povzročitelji, ki bi preprečevali recidivizem, skoraj ni. V Sloveniji obstaja samo en program dela s povzročitelji nasilja, in sicer v Ljubljani in Mariboru, ki ga izvaja Društvo za nenasilno komunikacijo, pa še ta je nevladni in temelji povsem na prostovoljni vključitvi.

4.6. Vzgoja in izobraževanje

Preventivna dejavnost - Problem nasilja nad otroki je v vzgojno-izobraževalne vsebine vključen na vseh ravneh od vrtcev do srednjih šol. Ena najpomembnejših preventivnih dejavnosti, namenjena izobraževanju staršev in njihovi boljši osveščenosti, je tako imenovana »Šola za starše«. V okviru te dejavnosti vrtci in šole predstavljajo različne tematike, povezane z družino in družinsko problematiko. Te oblike izobraževanja staršev prispevajo k boljši senzibiliziranosti odraslih oseb v odnosu do otrok (Robnik in drugi 2003, 40).

V izhodiščih kurikularne prenove predšolske vzgoje v vrtcih (Kurikulum za vrtce 2004) so med drugim razvijanje sposobnosti prepoznavanja čustev in spodbujanje čustvenega doživljanja in izražanja, spoznavanje lastnega telesa in samega sebe. Predpisane so oblike sodelovanja med strokovnimi delavci vrtca in šole ter starši na govorilnih urah, roditeljskih sestankih in drugih oblikah srečanj.

Vsaka vzgojno-izobraževalna ustanova ima svojo svetovalno službo, ki skrbi za sodelovanje med vrtcem, šolo in starši, kadar otrok potrebuje pomoč in svetovanje.

Ukrepanje in vloga vzgojno-izobraževalnih institucij, ko se pojavi domneva, da je otrok ogrožen:

- Učitelj oziroma vzgojitelj svoje ugotovitve in opažanja posreduje svetovalnemu delavcu te ustanove.
- Svetovalna služba o ogroženosti otroka, ki ga je potrebno zavarovati, obvesti pristojni center za socialno delo.
- Povezovanje šolske svetovalne službe z zdravstveno službo, vendar je o morebitnem pregledu otroka pri zdravniku potrebno obvestiti starše in pridobiti njihovo soglasje (Robnik in drugi 2003, 42).

Vzgojne in izobraževalne institucije so po zakonu dolžne varovati osebne podatke. O tem govorita 95. člen Zakona o osnovni šoli (Ur.l. RS, št. 81/2006) in 46. člen Zakona o vrtcih (Ur.l. RS, št. 100/2005). Osebni podatki o otroku oziroma učencu, ki ga obravnava svetovalna služba, se zbirajo v soglasju s starši, razen v primeru, ko je otrok oziroma učenec v družini ogrožen. Zakon opredeljuje zbirke osebnih podatkov s področja vzgoje in izobraževanja, med katere sodi tudi evidenca otrok, ki potrebujejo pomoč oziroma svetovanje. Ti podatki se zbirajo v osebni mapi otroka, ki vsebuje: osnovne podatke o otroku (ime, priimek, spol, datum rojstva); zdravstvene posebnosti, poznavanje katerih je nujno za otrokovo varnost in delo z njim; razvojno anamnezo, socialno in družinsko anamnezo, postopke strokovne pomoči, diagnostične postopke, strokovna mnenja drugih institucij.

Podobno kot za osnovne šole in vrtce, velja tudi za gimnazije, da mora le-ta varovati osebne podatke. To je uzakonjeno v 42. členu Zakona o gimnazijah, ki govori o tem, da se osebni podatki o dijakih, ki jih obravnava svetovalna služba, zbirajo v soglasju z dijakom, starši oziroma skrbniki dijakov. Če je dijak v družini ogrožen in ga je potrebno zavarovati, zadostuje soglasje dijaka. Svetovalni delavci so dolžni podatke o otrocih varovati kot poklicno skrivnost. Te podatke so kot poklicno skrivnost dolžni varovati tudi drugi strokovni delavci, ki so jim podatke posredovani zaradi narave njihovega dela (Ur.l. RS, št. 1/2007).

Zakonske podlage za ukrepanje in ravnanje – povezava vrtec, šola in center za socialno delo so naslednje:

1. Svetovalna služba v šoli oziroma vrtcu v skladu z zakonom pridobivata strokovna mnenja drugih institucij: zdravstvenih institucij, svetovalnih centrov, vzgojnih posvetovalnic in centrov za socialno delo.
2. Področna zakonodaja pri delu z otroki, učenci ali dijaki, ki potrebujejo pomoč in svetovanje oziroma jih obravnava svetovalna služba, izhaja iz naslednjih predpostavk: povezovanje svetovalne službe z drugimi strokami, pretok informacij med institucijami, posebno varstvo in skrb se namenja ogroženemu otroku, učencu ali dijaku, ki ga je potrebno zavarovati.
3. Povezovanje svetovalne službe vrtca oziroma šole s centri za socialno delo (obveščanje v primerih, ko je otrok ogrožen, ob upoštevanju 91. člena Zakona o socialnem varstvu).
4. Center za socialno delo vodi postopek obravnavanja primera: multidisciplinarni tim vključuje strokovnjake z različnih področij (zdravnik, socialni delavec, učitelj oziroma vzgojitelj, kriminalist) (Robnik in drugi 2003, 44).

5. STATISTIKA SPOLNIH ZLORAB OTROK V ZADNJIH ŠTIRIH LETIH

Po raziskavah Statističnega urada Republike Slovenije smo preverili koliko spolnih napadov na otroka je bilo v zadnjih štirih letih (173. člen KZ-1). Na osnovi objavljenih podatkov se je število ovadenih, obtoženih in obsojenih polnoletnih oseb skozi leta zmanjševalo. Podatki so prikazani v nadaljevanju.

Število ovadenih, obtoženih in obsojenih polnoletnih oseb zoper spolni napad na otroka (www.stat.si, 20.3.2011)

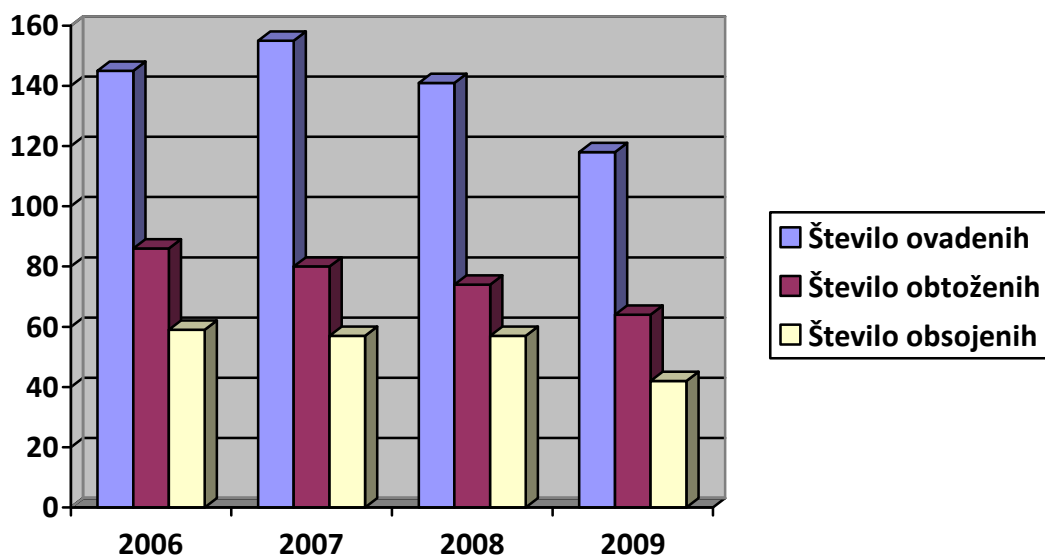
Tabela 1: Število kazensko ovadenih, obtoženih in obsojenih

Leto	2006	2007	2008	2009
Število ovadenih	145	155	141	118
Število obtoženih	86	80	74	64
Število obsojenih	59	57	57	42

Iz navedene tabele je razvidno, da je bilo število ovadenih polnoletnih oseb največje v letu 2007, v naslednjih letih pa je začelo upadati. V letu 2009 je bilo to število za kar 24 procentov manjše, kot v letu 2007. Število obtoženih polnoletnih oseb se je skozi leta zmanjševalo in je bilo v letu 2009 za kar 26 procentov manjše, kot v letu 2006. Prav tako pa je skozi leta upadalo tudi število obsojenih polnoletnih oseb, ki je bilo v letu 2009 za 29 procentov manjše kot v letu 2006. Podatki so v nadaljevanju prikazani tudi v grafični obliki.

Na osnovi navedenih podatkov ni možno sklepati, da se število spolnih napadov na otroka skozi leta dejansko zmanjšuje, saj gre v teh primerih zgolj za število prijavljenih tovrstnih dejanj.

Graf 1: Število kazensko ovadenih, obtoženih in obsojenih

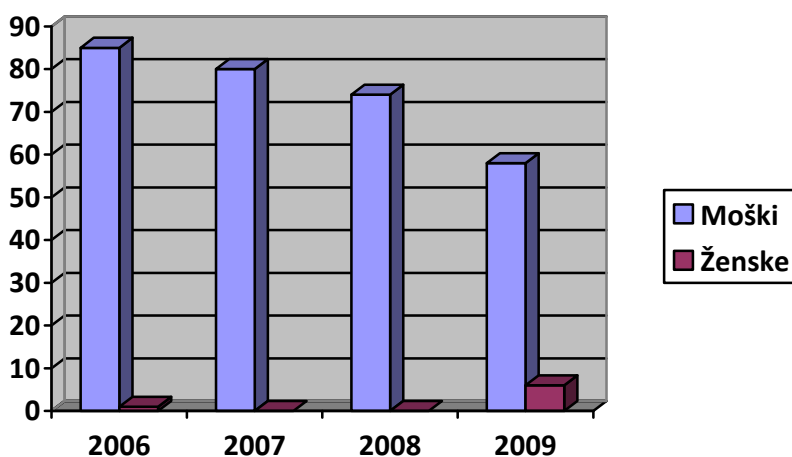

Število moških in žensk, ki so bili obtoženi zoper spolni napad na otroka
(www.stat.si, 1.5.2011)

Tabela 2: Število moških in žensk, ki so bili obtoženi

Leto	2006	2007	2008	2009
Moški	85	80	74	58
Ženske	1	0	0	6

Graf 2: Število moških in žensk, ki so bili obtoženi

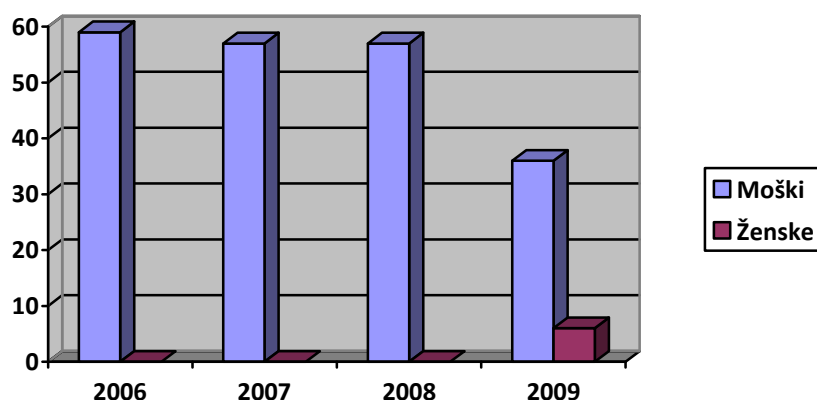

Število moških in žensk, ki so bili obsojeni zoper spolni napad na otroka
(www.stat.si, 1.5.2011)

Tabela 3: Število moških in žensk, ki so bili obsojeni

Leto	2006	2007	2008	2009
Moški	59	57	57	36
Ženske	0	0	0	6

Graf 3: Število moških in žensk, ki so bili obsojeni

Na osnovi navedenih tabel in grafov je razvidno, da so največkrat storilci moški (očetje, očimi, dedki, strici, bratje, učitelji, trenerji,...), redkeje pa so storilke ženske. Kljub temu to ne pomeni, da je zloraba otroka s strani ženske manj travmatična za žrtev, kot s strani moškega. Ženske imajo drugačno taktiko in način kako si podrediti otroka. Le malo je tistih, ki izvajajo fizično nasilje, vršijo pa predvsem psihični pritisk. Moški storilci pa delajo predvsem na tem, da pridobijo otrokovo zaupanje na prijazen način, nato pa ga z agresivnostjo in nasilnimi dejanji ter grožnjami prisilijo v spolne aktivnosti.

Od leta 2006 do leta 2008 je bila obtožena samo ena ženska, medtem ko obsojene ni bilo nobene. V letu 2009 pa je število obtoženih in obsojenih žensk narastlo na 6. Iz tega je razvidno, da so storilke tudi ženske in ne samo moški.

6. KAKO PREPREČITI SPOLNO ZLORABO OTROK

Spolna zloraba ne pozna geografskih ali političnih meja. Zato je potrebno v vseh državah razvijati strokovno in javno zavest skozi različne preventivne kampanje, ki realno prikazujejo znake in posledice zlorab. Zelo veliko lahko naredimo, če javnost usmerjamo na preventivne aktivnosti z okroglimi mizami, seminarji, ponudbo izobraževanj, s članki in tudi s pisanjem kritik na članke, ki ne prispevajo k osveščenosti ampak prej k vzdrževanju stereotipnih mnenj (Šlibar 2003, 100).

Družba bi morala čimbolj vzpodbujati starše, da zagotovijo otrokom okolje, v katerem se bodo počutili varno. Otroku moramo prisluhniti in mu verjeti, odkriti pogovori v družini in informiranje mladostnikov, kako reagirati ob spolnem nadlegovanju, morajo biti temelj učno vzgojnega programa. V vzgojnih institucijah bi morali potekati izobraževalni programi na temo o spolnosti, predvsem pa bi moralo biti šolsko osebje čimbolj pozorno na morebitne znake zlorabe. In končno, žrtve (pa tudi ostale storilce in družinske člane) bi bilo potrebno čimbolj zaščititi ter jim nuditi učinkovito strokovno pomoč, zato se morajo ustanoviti institucije za pomoč v stiski (varne hiše, informacijski centri, svetovalni centri, TOM telefoni – telefon za otroke in mladostnike v stiski).

Otrok se mora naučiti storilcu upreti in preprečiti spolno izkoriščanje. Da bi otroka zaščitili pred spolnimi zlorabami, je potrebno otroka seznaniti s šestimi različnimi tematikami:

- Moje telo pripada meni.
- Lahko se zanesem na svoje občutke in čustva.
- Obstajajo dobri, slabi in nenavadni dotiki.
- Smem reči "ne".
- Obstajajo dobre in slabe skrivnosti.
- Smem prositi za pomoč in smem govoriti o tem, tudi če mi je kdo to izrecno prepovedal (Frei 1996, 79).

Kljub dolgi prehojeni poti na področju pregona v Evropi, je še vedno potrebno opraviti veliko dela, da bi uradniki pregona razumeli resnost prekrška spolnega izkoriščanja otrok. Prepogosto prihaja do prijav, ko policija zamiži na eno oko v primeru prostitucije nepolnoletnih oseb in moških, ki ne glede na to, kakšen je njihov motiv, plačujejo za storitev spolnega odnosa z mladoletno osebo. Res je, da je policijska dejavnost na tem področju izkoriščanja težka, saj je obseg težave precejšen in razumljivo je, da organi pregona neradi aretirajo vsakega moškega, ki nagovarja mlado žensko ali moškega k prostituciji. Toda izkoriščanje mladostnikov za spolnost je zločin in ga je kot takega potrebno tudi obravnavati, če želimo jasno in glasno sporočiti svetu, da se to mora končati (Kane 2007, 21).

Neprestano usposabljanje osebja organov pregona – ne samo specialnih enot, ki se ukvarjajo s spolno zlorabo in izkoriščanjem preko meja – je pomembno. Vladni uslužbenci, učitelji, zdravstveno osebje in drugi, ki so v stiku z otroki in so zadolženi za njihovo skrb, morajo prav tako biti ciljna skupina akcij, ki dvigajo ozaveščenost o tej temi – še posebej, če prihaja do rednih sprememb v osebju (Kane 2007, 21).

Če se nam je otrok zaupal, da je spolno zlorabljen je to klic na pomoč. Ne bodimo sotorilci ampak se na njihov klic odzovimo. Vsi, ki izvedo za spolne zlorabe otrok in mladostnikov, lahko pokličejo policijo, center za socialno delo, tožilstvo. Lahko se predstavijo, lahko ostanejo anonimni. Zlorabljen otrok ne potrebuje usmiljenja, temveč pomoč (Godec 2009).

Menim, da le v odločnem, enotnem boju in v spreminjanju odnosa do nasilja lahko pomagamo žrtvam iz začaranega kroga, v katerem so. Na to pot stopimo skupaj, vsak s svojim znanjem, profesionalnim delom, zanosom ter iskreno, celostno pomočjo. Če delamo na področju zlorab in z žrtvami, se s tem ukvarjamo z bodočo generacijo in svetlejšo prihodnostjo.

7. SKLEP

Spomini na otroštvo večinoma v nas prebudijo brezskrbno obdobje, kjer smo v zavetju staršev in sorodnikov se smehljali, igrali in bili posebni, vsak na svoj način. Bilo je kratko obdobje, vendar najpomembnejše, saj smo sprejemali najrazličnejše navade, opazovali odrasle ter spoznavali kaj je dobro in slabo. Odraslim je otroštvo prijeten, topel in ohranjen spomin. Žal pa niso vsi začutili te topline in brezskrbnosti. Najraje bi pozabili, se skrili in ostali neopaženi. Kdo so ti otroci, morda sedaj že odrasli, ki se še vedno soočajo z bolečinami, gnusom, problemom kako ljubiti ter problemom, da sebe ovrednotijo kot samozavestne, normalne odrasle osebe.

V svoji diplomski nalogi sem želela preveriti svoje predpostavke. Pri tem sem ugotovila, da so žrtve spolnih zlorab največkrat v zaprtem družinskem krogu, kjer naj bi bilo najvarnejše zavetje otroka. Storilec je oseba, ki otroka dobro pozna, največkrat so to očetje, očimi, dedki, bratje, redkeje so storilke ženske. Lahko so tudi druge odrasle osebe, ki preživijo z otrokom veliko časa ali pa so mu dane v varstvo (učitelji, trenerji, duhovniki ali kateri drugi družinski prijatelji). Največkrat ne gre samo za enkratno dejanje, temveč se zloraba ponavlja in je trajajoča. Žrtve spolnih zlorab so pogosteje deklice, kot dečki.

Da storilci svoja dejanja dlje časa načrtujejo in se v naprej pripravijo, lahko vidimo iz večih primerov. Največkrat gre za navidezno prijaznost, pretirano skrb odraslega do otroka, kupovanja daril, posvečanje časa izključno »temu posebnemu otroku«, ki ga storilec pozna in mu želi postati najboljši prijatelj in nekdo brez katerega bo otrok težko preživel. Otrok je na tak način ujet v kletko, kjer je ogromno bolečine, jeze, krivde in nerazumevanja. Tukaj nastopimo vsi mi odrasli, ki vemo, da se takšne grozote ne smejo dogajati in ostati skrite, saj gre za celotno družbo in prihodnost bodočih generacij.

V Sloveniji imamo vladne in nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z nasiljem nad otroki in zlorabami. Posebno vlogo igrajo Centri za socialno delo in Policija, obstajajo pa tudi mnoge prostovoljne organizacije, ki se ukvarjajo z žrtvami teh dejanj. Odkrivanja teh dejanj so prvi korak, da žrtvi pomagamo. Največkrat so ravno starši tisti, ki najbolje poznajo svoje otroke. Vsakršna sprememba v otrokovem vedenju in odklonskem obnašanju je lahko znak, da je nekaj hudo narobe.

Vsak otrok je lahko žrtev spolne zlorabe, varen ni nihče, zato je prijava dejanja zelo pomembna. V kolikor smo tihi in se obrnemo stran, postanemo sotorilci. Velikokrat tudi šole, vrtci in druge zdravstvene ustanove prijavijo sum na kaznivo dejanje. Gre za kaznivo dejanje, ki je opredeljeno v Kazenskem zakoniku Republike Slovenije in drugih mednarodnih virih, kot je Konvencija o otrokovih pravicah.

Pogosto s strani medijev prihajajo v javnost primeri, kjer je bil spolno zlorabljen nedolžen otrok. Gre za nasilje preko vseh meja človeške sprejemljivosti, zato ob takih informacijah ne smemo ostati hladni in brezbržni.

Sama sem si izbrala to bolečo tematiko, ker se mi zdi, da je še vedno premalo govora o spolni zlorabi. Res je, da se vsak izmed nas predrami, ga pretrese, vendar je potrebno še veliko več od tega. Potrebno je opozarjati družbo ter spodbujati tudi nevladne organizacije naj obveščajo javnost s posebnimi delavnicami in izobraževanji. Sodni postopki bi morali biti krajši, kazni bi morale biti višje, prav tako pa bi se bilo potrebno bolj posvečati tudi žrtvam in storilcem. Sama kazen za storilce ni dovolj, saj bi se bilo potrebno z njimi podrobneje ukvarjati, žrtvam pa pomagati, da nebi nekoč sami postali storilci. V večini primerov je namreč tako, da so storilci spolnih zlorab ravno tisti, ki so bili v preteklosti sami zlorabljeni.

Tudi sama bom postala članica društva Beli obroč, ker se mi zdi pomoč žrtvam s svojim prizadevanjem, znanjem, najmanj kar lahko storim. Otroci so najšibkejši člen v družbi in potrebujejo posebno zaščito, da ostanejo takšni kot so, nedolžni, igrivi, zaupljivi in seveda posebni.

8. LITERATURA

Aničić K., Lešnik Mugnaioni D., Plaz M., idr., Nasilje – nenasilje, Založba i2, Ljubljana, 2002.

Bain K., Sanders M., Ko pride na dan, Ljubljana, Colibri, 1996, str. 9-74.

Bass E., Pogum za okrevanje: priročnik za ženske, ki so preživele spolno zlorabo v otroštvu, Liberalna akademija, Visoka šola za socialno delo, Ljubljana, 1998.

Dečman Dobrnjič O., Rožman Z., Tramšek R., Nevidna drugačnost: teorija in praksa pedagoških delavcev pri iskanju stika s spolno zlorabljenimi otroki, Dijaški dom, Trbovlje, 2004.

Deisinger M., Kazenski zakonik s komentarjem posebni del, Ljubljana, Gv založba, 2002.

Elliot M., Da bo vaš otrok varen, Ljubljana, Colibri, 1996, str. 22.

Frei K., Spolna zloraba: z odkrito besedo do varnosti, Založba Kres, Ljubljana, 1996.

Kurikulum za vrtce, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 2004.

Merljak S., Otroška pornografija, Delo 2003, str. 12.

Pavlovič Z., Slabo ravnanje z otroki v Sloveniji, Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti, Ljubljana, 1997, str. 28-32.

Robnik S., Skornšek Pleš T., Veselič Š. in Strokovni svet za problematiko nasilja, Nasilje nad ženskami v družini - Analiza stanja, Ljubljana, Strokovni svet za problematiko nasilja, 2003.

Rus Makovec M., Zloraba moči in duševne motnje ter poti iz stiske, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2003.

Selič P., Vzpostavitev celovitega sistema spremljanja žrtev, Nasilje v družini - poti do rešitev, Ljubljana, Urad varuha za človekove pravice, 2004.

Svetovno zdravniško združenje, Deklaracija o slabem ravnanju in zanemarjanju otrok. Zdravstveni vestnik 65, 1996, str. 610-612.

Šlibar T., Preventiva na področju spolne zlorabe otrok, Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 2003.

Trpinčen otrok, Kako prepoznati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok, Razširjen zbornik 2. cikla seminarjev Namesto koga roža cveti, Meridiana, Ljubljana, 1995.

Zaviršek D., Spolno Nasilje, Ljubljana, Visoka šola za socialno delo, 1996, str. 29–212.

Zloraba otrok - nasilje v družini, zaščita otrok; "Delajmo z znanjem in skupaj za zaščito otroka". Gradivo izobraževalnih seminarjev. Združenje proti spolnemu zlorabljanju, Ljubljana, 2002.

Wais M., Galle I., V labirintu spolnih zlorab, Ljubljana, Forma 7, 2001, str. 11–45.

9. INTERNETNI VIRI

Berdon S., »Ptujski Fritzl« spet na zatožno klop, 2010. Dosegljivo na: http://narocanje.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042392889 (18.3.2011).

Cvjetović S., Poljska s kemično kastracijo nad izprience, 2010. Dosegljivo na: http://www.siol.net/svet/novice/2010/06/cvjetovic_poljska_z_zdravili_nad_izprience.aspx (30.4.2011).

Dnevnik, Dva milijona otrok žrtev prostitucije in pornografije, 2008. Dosegljivo na: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/206668 (13. 11. 2010).

Godec U., Če smo tiho, smo sosterilci, 2009. Dosegljivo na: <http://zlataleta.com/ce-smo-tiho-smo-sosterilci> (23.3.2011).

Petrović V., Belgijski pedofil končno na sodišču, 2004. Dosegljivo na: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/75371 (20.3.2011).

Povše M., Nemški duhovnik mora zaradi spolne zlorabe 155 otrok za sedem let v zapor, 2010. Dosegljivo na: <http://www.dnevnik.si/novice/kronika/1042405830> (16.3.2011).

STA, Josef Fritzl je mirno sprejel dosmrtno obsodbo sodišča; kronologija primera Fritzl, 2009. Dosegljivo na: <http://www.dnevnik.si/novice/kronika/1042253086> (22.3.2011).

Kane J., Preprečevanje spolne zlorabe in izkoriščanja otrok, 2007. Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/01_daphne_booklet_1_sl.pdf (15.3.2011).

Radoš Š., Otroška pornografija na internetu, 2004. Dosegljivo na: <http://www.nasvet.com/pedofilija/> (20. 9. 2010).

Statistični urad Republike Slovenije. Dosegljivo na: <http://www.stat.si/> (20.3.2011).

Združenje proti spolnemu zlorabljanju, Oblike spolnih zlorab se lahko dogajajo istočasno, 2009. Dosegljivo na: http://www.spolna-zloraba.si/?stran=vrste_posledic&nav=6 (20. 8. 2010).

10. PRAVNI VIRI

Deklaracija o otrokovih pravicah, 1959. Dosegljivo na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/deklaracija-o-otrokovih-pravicah/> (20.2.2011).

Konvencija o otrokovih pravicah, 1989. Dosegljivo na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/> (25.2.2011).

Ustava Republike Slovenije (Ur.l. RS, št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006).

Kazenski zakonik /KZ-1/ (Ur.l. RS, št. 55/2008, (66/2008 popr.), 39/2009, 55/2009 Odl.US: U-I-73/09-19).

Zakon o gimnazijah (Ur.l. RS, št. 12/1996, 59/2001, 115/2006, 1/2007-UPB1).

Zakon o kazenskem postopku /ZKP/ (Ur.l. RS, št. 63/1994 (70/1994 popr.), 25/1996 Odl.US: U-I-18/93, 39/1996 Odl.US: U-I-33/95-12, 5/1998 Odl.US: U-I-25/95, 49/1998-ZPol (66/1998 popr.), 72/1998, 6/1999, 42/2000 Odl.US: U I 282/99, 66/2000, 111/2001, 32/2002 Odl.US: U-I-92/96-27, 3/2003 Odl.US: U-I-204/99-22, 21/2003 Odl.US: U-I-190/00-11, 44/2003 Odl.US: U-I-149/99-15, 56/2003, 92/2003 Odl.US: U-I-319/00-21, 114/2003 Odl.US: U-I-426/02, Up-546/01-21, 116/2003-UPB1, 43/2004, 68/2004 Odl.US: U-I-296/02, 83/2004 Odl.US: Up-729/03, U-I-187/04, 96/2004-UPB2, 101/2005, 8/2006-UPB3, 14/2007, 32/2007-UPB4, 102/2007-ZSKZDČEU, 21/2008 Odl.US: U-I-96/06-13, 23/2008-ZBPP-B, 65/2008 Odl.US: U-I-328/04-22, 68/2008, 89/2008 Odl.US: U-I-25/07-43, 77/2009, 88/2009 Odl.US: Up-3871/07-26, U-I-80/09-26, 109/2009 Odl.US: U-I-46/08-20, 29/2010 Odl.US: U-I-50/09-18, Up-260/09-17).

Zakon o osnovni šoli (Ur.l. RS, št. 12/1996, 33/1997, 54/2000 Odl.US: U-I-72/96, 59/2001, 71/2004, 23/2005-UPB1, 53/2005, 70/2005-UPB2, 60/2006 (63/2006 popr.), 81/2006-UPB3, 102/2007).

Zakon o policiji (Ur.l. RS, št. 49/1998 (66/1998 popr.), 43/2001 Odl.US: U-I-407-98-25, 93/2001, 56/2002-ZJU, 26/2003-ZPNOVS, 48/2003 Odl.US: U-I-272/98-26, 79/2003, 110/2003-UPB1, 43/2004-ZKP-F, 50/2004, 54/2004-ZDoh-1 (56/2004 popr., 62/2004 popr., 63/2004 popr.), 102/2004-UPB2 (14/2005 popr.), 53/2005, 70/2005-UPB4, 98/2005, 113/2005-ZJU-B, 3/2006-UPB5, 36/2006 Odl.US: U-I-152/03-13, 78/2006, 107/2006-UPB6, 14/2007-ZVS, 42/2009, 47/2009 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 66/2009-UPB7, 22/2010, 26/2011 Odl.US: U-I-271/08-19).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Ur.l. RS, št. 16/2008).

Zakon o socialnem varstvu (Ur.l. RS, št. 54/1992 (56/1992 popr.), 42/1994 Odl.US: U-I-137/93-24, 1/1999-ZNIDC, 41/1999, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 36/2000-ZPDZC, 54/2000-ZUOPP, 26/2001, 110/2002-ZIRD, 2/2004 (7/2004 popr.), 36/2004-UPB1, 21/2006 Odl.US: U-I-116/03-22, 105/2006, 114/2006-ZUTPG, 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45, 61/2010-ZSVarPre, 62/2010-ZUPJS).

Zakon o vrtcih (Ur.l. RS, št. 12/1996, 44/2000, 78/2003, 113/2003-UPB1, 72/2005, 100/2005-UPB2, 25/2008, 98/2009-ZIUZGK, 36/2010, 62/2010-ZUPJS).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur.l. RS, št. 13/1994-ZN, 82/1994-ZN-B, 29/1995-ZPDF, 26/1999-ZPP, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 70/2000-ZZNPOB, 64/2001, 110/2002-ZIRD, 42/2003 Odl.US: U-I-312/00-40, 16/2004, 69/2004-UPB1, 101/2007 Odl.US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45).

11. SODNA PRAKSA

Vrhovno sodišče Republike Slovenije

- Sodba I Ips 144/2007 (1.10.2007)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/26632/
- Sodba I Ips 277/2006 (7.2.2007)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/26458/
- Sodba I Ips 168/2004 (24.6.2004)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/25177/
- Sodba I Ips 147/2006 (11.1.2007)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/26513/

Višje sodišče Republike Slovenije

- VSM sodba Kp 800/2000 (14.12.2000)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/52979/
- VSL sodba I Kp 271/2000 (19.4.2000)
Dostopno na:
http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/52387/

12. PRILOGA – Intervju s prim. Darja Boben Bardutzky, dr. med., spec. Psihatrije

Za izvedbo intervjuja sem se odločila, ker sem želela tudi v praksi spoznati, kdo so storilci in žrtve in s kakšnimi občutki se soočajo. Opravila sem osebni razgovor, ki je bil sestavljen iz devetih vprašanj. V razgovoru je sodelovala gospa prim. Darja Boben Bardutzky, dr. med., spec. psihatrije, ki dela kot psihiatrinja na oddelku za zdravljenje odvisnosti PB Vojnik in v splošni psihiatrični ambulanti, devet let pa je imela psihiatrično ambulanto tudi v Zaporu na Dobu. Pri svojem delu se srečuje z odraslimi, ki so bili žrtve spolnih zlorab v otroštvu in ne z otroki. Med pacienti na oddelku gre večinoma za ženske, ki so bile zlorabljene, v zaporu pa za storilce (moške) kaznivih dejanj, od katerih so bili nekateri sami zlorabljeni kot otroci.

V pogovoru smo prišli do zaključka, da se storilcev ne da fizično prepoznati, možne so le psihične motnje. Občutke, ki so jih pacienti doživljali kot žrtve so različni, odvisno od tega, kdo je storilec in koliko nasilja je bilo zraven. Zagotovo pa so prevladali občutki zmedenosti, razdvojenosti, nemoči, krivde in izdaje. Ljudje, ki so doživeli spolno zlorabo so se poskušali zaščititi z različnimi psihičnimi obremenitvami, od omika do poistovetenja s storilcem. Med prostitutkami je veliko takšnih, ki so bile v otroštvu zlorabljene. Zlorabljeno osebo prepoznamo, če smo pozorni na njeno počutje in vedenje. Za žrtve je bistveno, da ugotovijo, da kljub brazgotinam hudih ran iz preteklosti so sposobne ustvariti sodobno življenje. Ni dovolj, da storilca le zaprejo za nekaj let, žrtev pa ostane prepuščena sama sebi. Obstajajo tudi samopomočne skupine, v katerih se zbirajo odrasle žrtve spolnih zlorab, to je eden izmed boljših načinov tovrstne pomoči.

1. Kje in na kakšen način ste bili v stiku z žrtvami spolnih zlorab?

Delam kot psihiatrinja na oddelku za zdravljenje odvisnosti PB Vojnik in v splošni psihiatrični ambulanti, devet let pa sem imela psihiatrično ambulanto tudi v Zaporu na Dobu. Pri svojem delu se srečujem z odraslimi, ki so bili žrtve spolnih zlorab v otroštvu in ne z otroki. Med pacienti na oddelku gre večinoma za ženske, ki so bile zlorabljene, v zaporu pa za storilce (moške) kaznivih dejanj, od katerih so bili nekateri sami zlorabljeni kot otroci.

2. Kakšni so ti pacienti, se jih da fizično prepoznati?

Ne vem točno, kaj mislite s tem – na zunanost ali na vedenje? Po zunanosti se seveda nikakor ne da prepoznati žrtev zlorabe, vedenje oziroma različne psihične motnje pa lahko nakazujejo takšne travme.

3. Kakšne občutke so občutili ob teh dejanjih (sram, obžalovanje,...)?

S pacientki sem se pogosteje kot o občutkih, ki so ji doživljali takrat, pogovarjala o občutkih, s katerimi so živeli v sedanjosti. Občutki iz preteklosti so namreč spremenjeni, delno zaradi spomina, delno zaradi različnih obrambnih mehanizmov, ki so se sprožili za samozaščito. Kot otroci pa so verjetno doživljali različna čustva, odvisno tudi od tega, kdo je bil storilec in koliko nasilja je bilo zraven. Zagotovo so prevladovali občutki zmedenosti, morda razdvojenosti, nemoči, krivde, izdaje...

4. Kdo so najpogostejše žrtve spolnih zlorab in kdo so najpogostejše storilci spolnih zlorab?

Statističnih podatkov ne vem. Poznam pa situacije v družinah alkoholikov, kjer starši (oče ali mati) pa tudi drugi ožji sorodniki (stari oče, stric, brat), ki so na poti psihičnega in moralnega propada, povzročenega s prekomernim pitjem alkohola, izgubljajo etične vrednote, občutek sočutnosti za druge in spodobnosti. V takem stanju ne obvladujejo več svojih impulzov in prihaja do zlorab – spolnih, fizičnih in psihičnih, do incestov. Torej bi iz svojih izkušenj lahko rekla, da so žrtve spolnih zlorab večkrat otroci, ki živijo v družini z enim ali več odvisnikov. Večkrat so storilci ljudje, za katere velja, da imajo katero od osebnostnih motenj (npr.: disocialno) ali pa (redkeje) kakšno drugo duševno motnjo. Iz izkušenj bi lahko rekla, da so bili storilci večkrat tudi sami v otroštvu zlorabljeni.

5. Kakšni so znaki, ki kažejo na spolno zlorabo oziroma kakšne so posledice spolnih zlorab?

Ljudje, ki so doživeli spolno zlorabo, so se poskušali zaščititi z različnimi psihičnimi obrambnimi mehanizmi. Enostavno rečeno – od odmika od ljudi do poistovetenja s storilcem. Ker so jih zlorabili odrasli, ki naj bi jih imeli radi in jih ščitili, morda ne poznajo temeljnega zaupanja v ljudi, bližina jim lahko predstavlja stisko, težave imajo pri razvijanju zdravih odnosov z nasprotnim spolom, ne zmorejo sproščenih, ljubečih spolnih stikov, morda si pomagajo z alkoholom ali drugimi psihoaktivnimi substancami (PAS). Lahko so polni občutkov krivde, nesamozavestni, z občutkom manjvrednosti, primerne žrtve nasilnih partnerjev. Tudi med prostitutkami je veliko takšnih, ki so bile (ali bili) zlorabljene v otroštvu. Nekatere študije so pokazale, da je bilo več kot 50% pacientk z bulimijo v otroštvu spolno zlorabljenih in mislim, da je velik procent tudi pri dekletih, ki uživajo nedovoljene PAS.

6. Katere institucije se ukvarjajo z žrtvami spolnih zlorab?

Ko se pri žrtvi že razvijejo oziroma pokažejo neke psihične motnje pomoč običajno poišče pri psihologu ali psihiatru - odvisno od intenzitete motnje. Če pa se najprej odkrije kaznivo dejanje, naj bi najprej za žrtev poskrbeli na Centru za socialno delo in jo od tam usmerili k ustreznemu strokovnjaku. Žal, so moje izkušnje takšne, da se velikokrat »akcija« konča s kaznovanjem storilca, ki odide za nekaj let v zapor, žrtev pa ostane prepuščena sama sebi. Si želim, da se motim. Obstajajo tudi samopomočne skupine, v katerih se zbirajo odrasle žrtve spolnih zlorab. Menim, da je to eden boljših načinov tovrstne pomoči.

7. V kakšnih okoljih pride do spolnih zlorab?

Lahko bi rekla, da je možno, da v praktično vseh okoljih pride do teh dejanj. Verjetno pa zdrava, sproščena, odprta družina, ki živi v povezani in sodelujoči soseski predstavlja precejšen zaščitni dejavnik.

8. Kako prepoznati zlorabljeno osebo v družbi in na kakšen način ji pomagati?

Človeka v stiski (ne le ob zlorabi) prepoznamo, če smo pozorni na počutje in vedenje ljudi okrog nas. Če prisluhnemo ljudem, jim verjamemo in če se ne obračamo stran, kadar gre za nasilje (vseh vrst) ampak zberemo malo poguma in ravnamo tako kot bi si želeli, da bi drugi ravnali z nami ali našimi najbližjimi v stiski.

9. Kako se vi soočate z žrtvami in storilci (imate kakšno posebno metodo "zdravljenja")?

Pri mojem delu je zame vsakdo, ki potrebuje pomoč, unikatno bitje, ki se mu poskušam približati, ga razumeti in mu pomagati – ne glede na to, ali je žrtev ali storilec. Brez obsojanja in predsodkov. Pri žrtvah je bistveno, da ugotovijo, da so si kljub brazgotinam hudih ran iz preteklosti sposobne ustvariti zadovoljno življenje. Moja vloga je, kako jim pomagati, da zmorejo imeti pristne, izpolnjujoče odnose z bližnjimi, da se znajo uveljaviti na pozitiven način in biti samostojni in neodvisni, sproščeni ljudje. Seveda to ni enostavno, je pa mogoče. Pri storilcih traja dolgo, da se vzpostavi odnos zaupanja, da se je o dejanju sploh možno pogovarjati. Potem se šele prične terapija, ki je lahko usmerjena v različne smeri – od boljšega obvladovanja impulzov do morebitnih poskusov restitucije (povračilo škode) ob občutkih krivde zaradi preteklih dejanj. Sama nimam toliko izkušenj, da bi lahko posploševala, študije iz tujine pa kažejo, da ustrezna obravnava storilcev prinaša dobre rezultate.